

KULTŪRAS PIEREDZE

KO AR TO DARĪT?

**Metodiskie ieteikumi pedagogiem kultūras norišu iekļaušanai
mācību saturā un diskusijas par Eiropu veicināšanai**

Eiropas Komisijas pārstāvniecība Latvijā

Aspazijas bulv. 28, Rīga, LV-1050

Tel. 67085410

E-pasts: comm-rep-latvia@ec.europa.eu

<https://ec.europa.eu/latvia>

<https://www.facebook.com/EiropasKomisija>

<https://twitter.com/EiropasKomisija>

<https://www.instagram.com/eiropaskomisija>

Šīs publikācijas elektroniskā versija pieejama:

www.esmaja.lv

Projekta grafiskais dizains un izkārtojums:

www.masterprint.lv

Galvenā redaktore:

Aija Tūna

Autori:

Rinalds Rudzītis, Evija Rudzīte

Krājuma izveidē iesaistītie eksperti:

Laura Miķelsone, Mairita Neilande

Korektūra:

Antra Legzdiņa

Rīga, 2020

PDF versija: ISBN 978-9934-23-058-5

Pamanījāt kļūdu publikācijā? Ziņojiet par to, rakstot uz e-pastu: esmaja@esmaja.lv

© Eiropas Savienība, 2020

Eiropas Komisijas atbalsts šā izdevuma sagatavošanai nenozīmē, ka tā apstiprina izdevuma saturu. Izdevuma saturs atspoguļo tikai autoru viedokli. Komisija nevar būt atbildīga par izdevumā ietvertās informācijas izmantošanu.

The European Commission support for the production of this publication does not constitute endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

KULTŪRAS PIEREDZE: KO AR TO DARĪT?

**Metodiskie ieteikumi pedagogiem kultūras norišu iekļaušanai
mācību saturā un diskusijas par Eiropu veicināšanai**

SATURS

Andris Kužnieks

Eiropas Komisijas pārstāvniecības Latvijā vadītāja pienākumu izpildītājs.
Eiropas vērtības un Eiropas iespējas.

4

Aija Tūna

Programmas "Latvijas skolas soma" vadītāja.

Programma "Latvijas skolas soma": ceļš uz kultūras, dzīves un
vērtību iepazīšanu.

6

Metodiskie ieteikumi mācību darbam "pirms" un "pēc" kultūras norisēm:

Izrāde "Pērs Gints" Latvijas Nacionālā opera un balets

10

Izrāde "Piramīda" "Dirty Deal Teatro"

19

Izrāde "Pēc grāmatas motīviem" "Dirty Deal Teatro"

35

Filma "Homo novus"

53

Filma "Oļegs"

63

**Izmantotās publikācijas un ilustrācijas, papildu
informācija**

76

EIROPAS VĒRTĪBAS UN EIROPAS IESPĒJAS

Latvija ir Eiropas Savienības dalībvalsts jau kopš 2004. gada 1. maija. Šobrīd lielākā daļa Latvijas skolēnu jau ir dzimuši tādā Latvijā, kas ir Eiropas Savienības dalībvalsts. Eiropas Savienība ir šo bērnu un jauniešu ikdiena. Viņiem nav šaubu par to, ka izteiksmes brīvība, eiro, patērētāju aizsardzība, studēšana jebkurā ES valstī, prakses iespējas, interneta izmantošana visā ES kā mājās, brīva ceļošana, droša iepirkšanās internetā, Eiropas veselības apdrošināšanas karte ir viņu neatņemamas tiesības un iespējas. Eiropas Savienību viņi redz ikdienā arī savās mācību iestādēs visos Latvijas novados – renovācijas rezultātā daudzas skolas ieguvušas iespējas modernākam mācību procesam, norisinās apmaiņas projekti, pieejams tehnoloģiju sniegtais atbalsts un mācības pedagogiem.

Eiropas Savienības iespējas pieņemam par pašsaprotamu savas dzīves sastāvdaļu, taču, ja atskatāmies Eiropas vēsturē, ir noiets garš un sarežģīts ceļš, lai nodrošinātu mieru un labklājības pieaugumu, kas balstīts kopīgajās Eiropas vērtībās. Tās ir – cieņa pret cilvēku, brīvība, demokrātija, vienlīdzība, tiesiskums, cilvēktiesības. Par šīm vērtībām mums, Eiropas pilsoņiem, ir jāiestājas katru dienu. Tikai tās var nodrošināt Eiropas Savienības tālāku attīstību un mūsu bērnu un jauniešu nākotni tādu, kādu viņi to šodien pieņem par ikdienu.

Esmu pārliecināts, ka par Eiropas vērtībām un tās piedāvātajām iespējām var runāt ikvienā mācību priekšmetā – vēsturē, svešvalodās, mākslās, sociālajās zinībās vai matemātikā, fizikā, ķīmijā un mūzikā. Taču īpaši gribu izcelt kultūras aktivitātes, kuru piemēri atspoguļoti šajā krājumā. "Latvijas skolas somas" mērķis aicina ar kultūras un mākslas palīdzību iepazīt Latviju un pasauli mums apkārt. Tas labi sasauca ar iespēju runāt par Eiropas vērtībām, Eiropas Savienības radītajām iespējām un vienlaikus arī atbildēt uz bažām un meklēt risinājumus izaicinājumiem, vai tie būtu sociālie jautājumi, migrācija, darba tirgus un ar to saistītā emigrācija vai drošība.

Kopš 2019. gada 1. decembra Eiropas Komisijas priekšsēdētāja ir Urzula fon der Leiena. Stājoties amatā, savā uzrunā Eiropas Parlamentā viņa teica: "Jā, mums ir problēmas – par to nav šaubu. Taču mūsu saiknes ir izturējušas laika pārbaudi. Kamēr mēs runājam, tūkstošiem studentu, pētnieku, uzņēmēju un mākslinieku turpina veidot milzum daudz draudzību, darījumu kontaktu un zinātnes projektu. Šie neskaitāmie smalkie pavedieni, saausti kopā, veido saikni, kas ir spēcīgāka par jebkuru atsevišķu nesaskaņu punktu."

Tieši šādu saikni var redzēt, piemēram, "Dirty Deal Teatro" izrādē "Pēc grāmatas motīviem". Tā ir izrāde, kas jauniešiem ļauj paskatīties uz daudzām lietām, kas ir aktuālas viņu ikdienā – draudzība, attiecības, karjera. Tas ir stāsts par diviem draugiem, no kuriem viens ir skolēns Latvijā un otrs – apmaiņas skolēns no Vācijas. Caur viņiem iepazīstam Eiropas mūziku, mākslu, vēsturi. Kultūras notikums dod iespēju visplašākajām diskusijām, un, lai šo diskusiju veidošana skolā būtu efektīvāka, esam izveidojuši šo krājumu, kurā apkopojam vairākas idejas, kā uz "Latvijas skolas somas" projektiem paskatīties no Eiropas vērtību prizmas.

Eiropas Komisijas pārstāvniecība augstu vērtē sadarbību ar mācību iestādēm. Pricājamies, ka varam piedāvāt mācību materiālus "Vitamīns ES": <https://esmaja.lv/lv/projekti/vitamins-es/aktualitates> un aktivitātes Eiropas Savienības mājā: <http://www.esmaja.lv> Rīgā, piedalīties tikšanās reizēs un notikumos visā Latvijā un kopīgi ik gadu 9. maijā svinēt Eiropas dienu.

Ceru uz turpmāku ciešu sadarbību, runājot un diskutējot par Eiropas Savienības jautājumiem!

Andris Kužnieks,

Eiropas Komisijas pārstāvniecības Latvijā vadītāja pienākumu izpildītājs

LISABONAS LĪGUMS

ES moto "Vienoti dažādībā" atspoguļo Eiropas Savienības vērtību būtību. Lai gan katrai valstij ir sava kultūra, valoda un tradīcijas, tām visām ir vienas un tās pašas kopīgās vērtības, kas tām ir jāievēro, ja tās vēlas būt daļa no Eiropas Savienības.

Viena no pamatvērtībām, kas vieno visas dalībvalstis, ir demokrātija. Tas nozīmē, ka tikai demokrātiskas valstis var būt ES dalībnieces.

Pārējās kopīgās ES pamatvērtības ir cilvēka cieņa, brīvība, vienlīdzība, tiesiskums un cilvēktiesību, tostarp minoritāšu grupām piederīgu cilvēku tiesību, ievērošana.

Šīs vērtības ir izklāstītas tiesību aktā – līgumā, ko apstiprinājušas visas ES dalībvalstis un kas tām jāievēro. Visjaunākais līgums – Lisabonas līgums – ir parakstīts 2007. gadā.

Lisabonas līguma pilnā versija: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN-LV/TXT/?uri=CELEX:12007L/TXT&from=EN>

Papildu informācija: Lisabonas līguma 10 gadi (angļu valodā): <https://www.consilium.europa.eu/en/lisbon-treaty/>

PROGRAMMA "LATVIJAS SKOLAS SOMA": CEĻŠ UZ KULTŪRAS, DZĪVES UN VĒRTĪBU IEPAZĪŠANU

Lai izprastu sevi un mums apkārt esošo pasauli, iepazītu pagātņi un šodien, veidotu attiecības ar līdzcilvēkiem un atrastu līdzsvaru starp pašu izvirzītiem un visai sabiedrībai vērtīgiem mērķiem, ne vienmēr noder gatavas atbildes un pareizi formulējumi. Vēl vairāk – izrādās, ka arī to, kas jāmācās skolā, nereti ir vislabāk apgūt ar it kā netradicionāliem, bet vienlaikus ļoti iedarbīgiem līdzekļiem, kas iesaista emocijas un visas maņas. Intereses radīšanai, izpratnes veidošanai, dziļākas uzmanības piesaistīšanai un tālākas pētniecības sekmēšanai par jebko, sākot no civilizācijas vēstures līdz aktuālām, klasē esošām savstarpējām attiecībām, lieliski noder pieredze, ko sniedz teātra izrāžu, filmu, dzejas pasākumu, izstāžu, muzeju kolekciju ekspozīciju apmeklējumi un citas kultūras un mākslas norišu formas, kas mūsdienās aizvien vairāk kļūst par nozīmīgu mācīšanās, tai skaitā formālās izglītības procesa sastāvdaļu.

Kultūra un māksla ir ar mums ne tikai brīvajā laikā vai izklaidē, bet arī informācijas meklēšanas un izvērtēšanas un lēmumu pieņemšanas procesos. Kultūras pieredze un mākslas darba radītais pārdzīvojums var palīdzēt, bet var arī mulsināt, jebkurā no gadījumiem radot iespēju izjust, iedziļināties, domāt un iet uz priekšu attīstības ceļā. Jautājums ir par to, kā palīdzēt jauniešiem labāk apzināties ap sevi esošo kultūrvidi, pašiem izmantot radošumu savu mērķu sasniegšanai, saskatīt kultūras nozarē savu nākotni un veidot harmonisku vidi un attiecības.

Lai sekmētu mūsu jauniešu sastapšanos ar kultūru, Latvijas valsts simtgades norišu ietvaros Latvijas izglītības iestādēm kopš 2018. gada rudens pieejama programma "Latvijas skolas soma". Tā ir lielākā valsts simtgades dāvana vairāk kā 200 tūkstošiem Latvijas bērnu un jauniešu. Tās mērķis ir Latvijas skolas vecuma bērniem un jauniešiem valsts garantētās izglītības iegūšanas laikā nodrošināt iespēju klātienē pieredzēt Latviju, izzināt un iepazīt Latvijas vērtības, kultūrtelpu un attiecības dinamiskā un jēgpilnā darbībā, tādējādi spēcinošot piederības sajūtu un valstisko identitāti.

Praktiski tas nozīmē iespēju katram mūsu valsts skolēnam vismaz reizi mācību semestra laikā apmeklēt norises, kas saistītas ar mācību un audzināšanas darba saturu, un dod iespēju klātienē iepazīt Latviju mākslas un kultūras norisēs (skatuves mākslā, mūzikā, vizuālajā mākslā, literatūrā, dejā, arhitektūrā, dizainā un kino), tai skaitā izzināt Latvijas valstiskuma attīstības un saglabāšanas liecības, Latvijas kultūrainavu, kultūras vērtības un laikmetīgās izpausmes, vēsturisko mantojumu un radošās industrijas.

"Latvijas skolas soma" veidota kā kompleksa, starpdisciplināra programma, kas apvieno resursus, lai stiprinātu jaunās paaudzes nacionālo identitāti, pilsoniskuma un valstiskās piederības apziņu, attīstītu kultūras izpratnes un izpausmes kompetenci, paaugstinātu izglītības kvalitāti, kā arī mazinātu sociālo nevienlīdzību. Uz pedagogiem gulstas liela atbildība kopā ar saviem skolēniem

izvēlēties piemērotākās un kvalitatīvākās norises, pamazām veidojot pilnu ainu par daudzveidīgiem izteiksmes līdzekļiem un tēmām, ko iespējams izteikt caur kustību, skaņu, krāsu un formu. Tāpēc priecājamies, ka sadarbībā ar pedagogiem, izglītības un kultūras nozares profesionāļiem un citiem partneriem pamazām vairojas pieredzes un metodisko ieteikumu klāsts.

Svarīgi atcerēties, ka programma "Latvijas skolas soma" nav tikai muzeja, teātra izrādes, koncerta vai filmas noskatīšanās. Tās neatņemama sastāvdaļa ir "pirms" un "pēc" nodarbības, kas sagatavo tikšanos ar kultūras norisi un palīdz izprast piedzīvoto un izjusto, saliekot to kopā ar savu pieredzi, mācību saturu, morālo un ētisko izaugsmi. Norises jāizvēlas ne vien atbilstoši skolēnu vecumam, bet arī viņu līdzšinējai pieredzei, raksturam un kontekstam. Kas derēs vieniem sešklasniekiem, var būt par bērnišķīgu citiem, savukārt būs 8. vai 9. klašu skolēni, kuri spēs uztvert vidusskolas vecuma jauniešiem domātas norises. Vienmēr jāatceras, ka augstas kvalitātes kultūras notikums nav didaktisks un šauri tēmēts; tas uzrunā gan lielos, gan mazos skolēnus, gan pieaugušos, gan bērnus, katram paņemot savu guvumu un radot pamatu tālākām sarunām.

Programma sniedz iespējas caur kultūras norisēm izzināt un izjust Latvijas vēsturi un mūsdienas, taču svarīgi ir skatīt procesus nevis tikai lokālā, bet arī reģionālā un globālā mērogā, rosinot domāt par Eiropas un pasaules norisēm, izvēlēm un risinājumiem, lai saprastu, cik svarīgi ir apzināties Eiropas Savienības vērtības: cilvēka cieņu, brīvību, demokrātiju, vienlīdzību, tiesiskumu un cilvēktiesības. Tāpēc Kultūras ministrijas Latvijas valsts simtgades biroja un programmas "Latvijas skolas soma" ieviešanas komandas vārdā jo īpaši priecājamies par sadarbību ar Eiropas Komisijas pārstāvniecību Latvijā, ar kuras atbalstu izveidots metodisko ieteikumu kopums.

Gūstot kultūras pieredzi skatuves mākslas, dejas, kino un mūzikas jomās, šajā krājumā ietvertie materiāli sniedz idejas un piemērus, kā pedagogs var sekmēt vērtību apguvi un izpratni. Papildus lieliski piemēri arhitektūras sasaistei ar vērtībizglītību atrodami kustības SKOLNIEKS PĒTNIEKS PILSĒTNIEKS (SPP) profesionāļu izveidotajā materiālā, kas atrodams SPP kursa burtnīcas 411. lappusē vietnē: http://www.skolniekspetniekspilsetnieks.lv/storage/media/macibas/SPP_macibu_kurss_2015.pdf

Ceram, ka šie ieteikumi iedvesmos un noderēs praktiskam darbam klasē un ārpus tās.

Aija Tūna, Dr. paed.

Kultūras ministrijas Latvijas valsts simtgades biroja izglītības un jauniešu projekta vadītāja, programmas "Latvijas skolas soma" vadītāja

LATVIJAS SKOLAS SOMA

Aktuāla informācija par programmas "Latvijas skolas soma" īstenošanu atrodama vietnē: <https://www.lv100.lv/programma/latvijas-skolas-soma/>

Kultūras ministrijas apkopotais kultūras norišu piedāvājums bērniem un jauniešiem, kas regulāri tiek papildināts, atrodams vietnē: <https://www.km.gov.lv/lv/kultura/kultura-timekli/projekti/kulturas-norises-berniem-un-jauniesiem/aicinam-iepazities-ar-kulturas-pasakumu-piedavajumu>

"Programmu "Latvijas skolas soma" es nosauktu par vienlīdzības principa nesēju un mūsdienīgas izglītības iegūšanas veicinātāju. Izglītošanās ārpus klases un skolas sienām un ierastajiem paņēmieniem un metodēm rada skolēnos interesi par procesiem, plašuma izjūtu un, iespējams, veicina pasaules un Latvijas kopuma izpratni. Pieskaršanās teātra mākslai, izstāžu, kinofilmu, muzeju, izglītojošu un karjeru veicinošu nodarbību apmeklēšana dažādo un padara interesantu mācību procesu katrā klasē. "Latvijas skolas somas" piedāvātais pasākumu kopums veido piederības izjūtu Latvijai un attīsta skolēnos emocionālo inteliģenci. [. . .] piedzīvotais rada lauku katrā skolēnā, kuru piepildīt ar saturu. Piedāvājums un iespēja ir lieliska, katrs pats izvēlas, vai izmantot, iepazīt, mācīties un attīstīties."

Ligita Straube, Rīgas 85. vidusskolas vēstures skolotāja

METODISKIE IETEIKUMI MĀCĪBU DARBAM "PIRMS" UN "PĒC" KULTŪRAS NORISĒM

IZRĀDE "PĒRS GINTS"

Latvijas Nacionālā opera un balets

<https://www.opera.lv/lv/izrade/pers-gints/>

Levads

Balets "Pērs Gints" ir Eiropas mākslinieku sadarbībā veidota koša izrāde par sevis meklējumiem un atgriešanos mājās. Sevis meklēšana ir dabiska pusaudžu un jauniešu vecumposma īpatnība, un piedāvātie uzdevumi pirms izrādes ir saistīti ar identitāti un jautājumiem sev par savu identitāti, savukārt uzdevumi pēc izrādes – par pārvietošanās brīvību. Nodarbības ir saistītas ar šīm Lisabonas līgumā definētajām Eiropas vērtībām: **cilvēka cieņa** un **brīvība**.

Par izrādi

Baleta sižeta pamatā ir Henrika Ibsena slavenā drāma, kas tapusi 1867. gadā: dēkainis un laimes meklētājs Pērs Gints pēc daudziem piedzīvojumiem tālās pasaules malās kā vecs vīrs atgriežas mājās, kur viņu vienmēr gaidījusi uzticīgā Solveiga. Vai mīlestība kļūs par Pēra Ginta pēdējo patvērumu? Starptautiski atzītais slovēņu horeogrāfs Edvards Klugs savā laikmetīgajā baletā apvienojis pašironiju, absurdu un sirreālismu ar Edvarda Grīga valdzinošo melodiju poētiskajiem sapņiem.

Muzikālais vadītājs un diriģents: Mārtiņš Ozoliņš

Diriģents: Farhads Stade

Horeogrāfs un koncepcijas autors: Edvards Klugs

Scenogrāfs: Marko Japeļs

Kostīmu mākslinieks: Leo Kulašs

Gaismu mākslinieks: Tomažs Premzls

Dejo un spēlē: Arturs Sokolovs, Antons Freimans, Kristaps Jaunžeikars, Alise Prudāne, Annija Kopštāle, Jūlija Brauere, Antons Freimans, Andris Pudāns, Viktorija Jansone, Baiba Kokina, Ieva Rācene

Temata apguves mērķis: aicināt dalībniekus aizdomāties par savu identitāti un izpētīt brīvas cilvēku kustības pieredzes stāstus.

Sasniedzamais rezultāts: skolēni ir aizdomājušies par savu identitāti un iepazīuši pieredzes stāstus, kur cilvēki ir izmantojuši vienu no Eiropas Savienības brīvībām – brīvu cilvēku kustību.

Materiāls skolotājam: *"T-Kit 4 Intercultural learning"*, 2. izdevums, redaktors *Mara Georgescu*, autori *Oana Nestian, Sandu Nadine, Lyamouri-Bajja*, izdevējs *Council of Europe and European Commission, 2018*

<https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/t-kit-4-intercultural-learning>

UZDEVUMI PIRMS IZRĀDES

Uzdevums "Mana identitāte"

Uzdevuma ilgums: 20 minūtes (uzdevums paveicams arī pa ceļam uz izrādi).

Uzdevuma mērķis: rosināt dalībniekus domāt par savu identitāti, par to, kā viņi sevi uztver un ar ko asociē.

Katrs skolēns paņem baltu vai krāsainu papīra lapu un krāsainus zīmuļus vai krītiņus. Uz lapas skolēni uzzīmē puķi ar daudzām ziedlapiņām.

Skolotājs izskaidro, ka identitāte ir personas izpratne par savu piederību kādai noteiktai grupai – sociālai, profesionālai, etniskai vai kultūras grupai. Dalībniekiem jādomā, kādām grupām viņi pieder, jāatbild uz jautājumu "Kas es esmu?" un katrā ziedlapiņā jāieraksta viens savas identitātes aspekts.

(Ziedu var aizstāt ar citu simbolu, piemēram, sauli ar daudziem stariem vai koku ar zariem).

Uzdevums "Kā izskaidrot identitāti"

Uzdevuma ilgums: 40 minūtes.

Uzdevuma mērķis: iepazīt dažādas identitātes un reflektēt par savu identitāti.

Ideja aizgūta no "T-Kit 4 Intercultural learning", 2. izdevums, redaktors *Mara Georgescu*, autori *Oana Nestian, Sandu Nadine, Lyamouri-Bajja*, izdevējs *Council of Europe and European Commission*, 2018, (80.–84. lpp)

<https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/t-kit-4-intercultural-learning>

Dalībniekus sadala mazās grupās, katrā grupā četri dalībnieki, un katrai grupai iedod lapiņas ar jēdzieniem, kas skolēniem būs jāskaidro, un ar mērķauditoriju, kurai tas būs jāskaidro. Viens dalībnieks izvelk vienu jēdzienu un vienu mērķauditorijas lapiņu un bez īpašas sagatavošanās 1 minūtes laikā izskaidro šo jēdzienu. Pēc vienas minūtes pārējie grupas biedri papildina, kā viņi šo jēdzienu būtu skaidrojuši. Nākamais dalībnieks izvelk nākamo jēdzienu un citu mērķauditorijas lapiņu. Kad visi grupas dalībnieki ir skaidrojuši jēdzienus un visi jēdzieni ir izskaidroti, visi atgriežas lielajā grupā.

Skolotājs uzdod šādus jautājumus:

- Cik viegli vai grūti bija izskaidrot jēdzienus konkrētajām mērķa grupām? Kurām grupām bija vieglāk izskaidrot, kurām grūtāk?
- Kā jūs skaidrojāt jēdzienus?
- Ko jums nozīmē šie jēdzieni? Kā jūs jūtaties – vairāk kā sava pagasta/pilsētas/novada iedzīvotāji, Latvijas iedzīvotāji, eiropieši, pasaules pilsoņi? Kas nosaka šo sajūtu? Kā tā ir veidojusies?
- Ko nozīmē būt eiropietim? Vai mēs zinām, kā eiropieši citās Eiropas valstīs izjūt savu identitāti?

Jēdzieni

Sava pagasta/pilsētas/novada iedzīvotājs (piemēram, liepājnieks)

Latvietis

Latvijas iedzīvotājs

Eiropietis

Pasaules pilsonis

Mērķauditorijas

Vecmāmiņa

Sākumskolas skolotāja

4 gadus vecais radnieks

Cilvēks, kas nupat ieradies tavā pilsētā no cita kontinenta

Žurnālists

Pašvaldības vadītājs

Kāds, kurš nerunā latviešu valodā

Nedzirdīgs cilvēks

Tu pats

UZDEVUMI PĒC IZRĀDES

Uzdevums "Brīva personu kustība – cilvēku stāsti"

Uzdevuma ilgums: 20 minūtes.

Uzdevuma mērķis: demonstrēt, kā darbojas viena no Eiropas Savienības brīvībām – brīva cilvēku kustība.

Četras pamatbrīvības

Eiropas Savienības saimnieciskās un sociālās politikas sirds ir vienotais tirgus. Tā ir kopējā ekonomikas zona, kas nodrošina četras pamatbrīvības, proti:

Brīva
cilvēku
kustība

Brīva
pakalpojumu
kustība

Brīva
kapitāla
kustība

Brīva
preču
kustība

Personu pārvietošanās brīvība mūs skar daudzos veidos. Neatkarīgi no tā, vai mēs gribētu braukt uz citu ES valsti atvaļinājumā, strādāt tur vai apmesties tur uz dzīvi neatkarīgi no darba vietas – mums ir šādas tiesības. Un, atgriežoties no ārzemēm, mēs varam savus pirkumus droši ņemt līdzi – tieši tāpat, kā varam iepirkties internetā citā valstī. To garantē brīva preču aprīte. Ne tikai preces, bet arī pakalpojumus var piedāvāt un izmantot pāri robežām. Tā ir brīva pakalpojumu aprīte. Ja kāds vēlas savu naudu ieguldīt citā ES valstī, nevis savā valstī, viņam ir arī šādas tiesības, ko garantē brīva kapitāla aprīte.

Plašāk par ES Vienoto tirgu un četrām pamatbrīvībām: <https://op.europa.eu/lv/publication-detail/-/publication/6ee5fa6b-95fd-11e8-8bc1-01aa75ed71a1/language-lv>

Skolotājs aicina padomāt par Latvijas cilvēkiem, kas ir devušies pasaulē, lai saprastu sevi un veidotu savu karjeru un/vai personīgo dzīvi citās valstīs (neatkarīgi no tā, vai cilvēki ir atgriezušies Latvijā vai nē). Dalībnieki (individuāli vai grupās) izvēlas kādu no šiem cilvēkiem un veic izpēti internetā (dalībniekiem ir nepieciešams dators vai planšete ar interneta pieslēgumu), lai noskaidrotu, kāpēc cilvēki ir devušies citur, vai tie ir personiski, profesionāli vai sociāli apsvērumi un kādas izmaiņas ir notikušas cilvēku dzīvē citā valstī. Dalībnieki uz nākamo stundu sagatavo šo informāciju.

Uzdevums "Brīva personu kustība – cilvēku stāsti 2"

Uzdevuma ilgums: 40 minūtes.

Uzdevuma mērķis: demonstrēt, kā darbojas viena no Eiropas Savienības brīvībām – brīva cilvēku kustība, un reflektēt par to, kā tā ietekmē dalībvalstis un to iedzīvotājus personīgā līmenī.

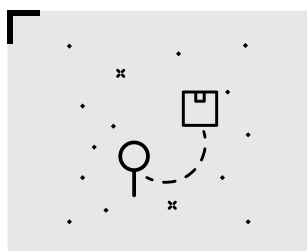
Dalībnieki pastāsta iepriekšējā uzdevumā sagatavoto informāciju (ja dalībnieki vairāk strādāja individuāli un ir daudz stāstu, tad stāsta mazākās grupās, lai katram ir iespēja īsi prezentēt atrasto informāciju). Lielajā grupā skolotājs aicina skolēnus apkopot secinājumus par personīgajiem, profesionālajiem un sociālajiem iemesliem, kāpēc cilvēki izmanto vienu no Eiropas Savienības brīvībām – brīvu cilvēku kustību – un dzīvo citā valstī.

Noslēgumā skolotājs aicina skolēnus pastāstīt viņiem zināmos stāstus par cilvēkiem, kuri ir atgriezušies Latvijā, un kādu ieguldījumu viņi dod Latvijai ar citā valstī valstī iegūto pieredzi un zināšanām.

1,25 miljardi

Tik daudz ceļojumu katru gadu tiek veikti 26 Šengenas zonas valstīs, un ceļotājiem nav jāuzrāda nedz pase, nedz identifikācijas karte.

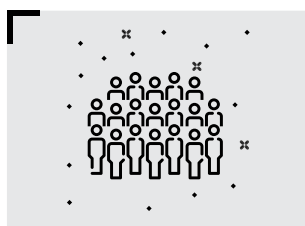
25 %

IKP procentuālais daudzums, ko nodrošina preču brīva kustība ES.

430 miljoni eiro gadā

Par tik samazinājās kompensāciju izmaksa patērētājiem, jo Eiropas Savienība pieņēma aizsardzības pasākumus komplekso ceļojumu jomā, kas paredz labākas tiesības lidojuma atcelšanas gadījumā un skaidrākus noteikumus par to, kurš ir atbildīgs problēmu gadījumā.

341 miljons

Tik cilvēku 19 valstīs katru dienu norēķiniem izmanto eiro.

IZRĀDE "PIRAMĪDA"

"Dirty Deal Teatro"

<http://dirtydealteatro.lv/izrade/piramida/>

Levads

Izrāde "Piramīda" ir netradicionāls uzvedums, ļoti personisks un iesaistošs – iespējams, tāpēc, ka tēma ir cilvēka pamatvajadzības, un saistībā ar tām katram ir savs viedoklis un pieredze. Nodarbībās pirms izrādes dalībnieki iepazīstas ar psihologa Abrahama Maslova izstrādāto vajadzību piramīdu un, lai arī mūsdienās ir alternatīvas versijas, kā uz tām raudzīties, izrādes veidotāji ir izvēlējušies tieši šo. Nodarbībās dalībnieki iejūtas dažādu sabiedrības locekļu lomās un analizē, kā viņu pamatvajadzības ir īstenotas. Nodarbības ir saistītas ar visām Lisabonas līgumā definētajām Eiropas vērtībām, jo īpaši tādām kā cilvēka cieņa, vienlīdzība, tiesiskums un cilvēktiesības.

Par izrādi

Amerikāņu psihologs Abrahams Maslovs (1908–1970) cilvēka dzīvi definēja kā tiekšanos pēc piecu vajadzību (fizisko, drošības, mīlestības, atzinības un pašīstenošanās) apmierinājuma un secināja, ka cilvēku virza iekšējā nepieciešamība apmierināt šīs vajadzības, ko var paveikt tikai mijiedarbībā ar apkārtējo fizisko un sociālo vidi.

Izrāde "Piramīda" ir eksperimentāli terapeitisks ceļojums emocionālajā pieredzē, kurā katram izrādes dalībniekam, mēģinot ierobežot kanoniskās cilvēka pamatvajadzības, tiek dota iespēja noteikt savu "laimes līmeni". Šī ir intīma teātra pieredze, kurā gluži kā psihoterapeita kabinetā ir iespēja pētīt savas apslēptās un sociāli apslāpētās vajadzības. Izrāde veidota Latvijā līdz šim neatklātā sajūtu pieredzes estētikā, pilnībā izslēdzot redzes maņu un piedāvājot izrādes dalībniekiem doties dzirdes, taustes, ožas un garšas ceļojumā ar iztēles palīdzību.

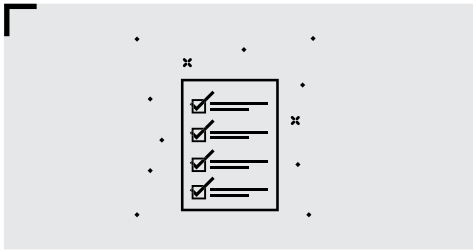
Režisors: Viesturs Roziņš

Dramaturģe: Ludmila Roziņa

Spēlē: Lauma Balode, Oskars Vīksne

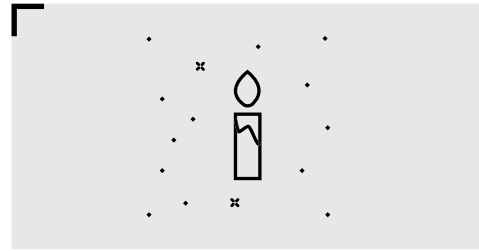
Temata apguves mērķis: izprast vienlīdzības principu Eiropā, apzināties sabiedrības grupas, kurām ir liegta vienlīdzīga pieeja pamatvajadzību apmierināšanai, rosināt uz rīcību vienlīdzīgākai sabiedrībai.

Sasniedzamais rezultāts: skolēni ir iepazīnuši Maslova vajadzību piramīdu; skolēni ir iepazīnuši situācijas, kur cilvēku pozīcijas nav vienlīdzīgas un taisnīgas; skolēni spēj identificēt sabiedrības grupas, kur cilvēku pamatvajadzības nav apmierinātas.

65 %

Tik eiropiešu norāda, ka ir informēti par ES Pamattiesību hartu, savukārt 35 % nekad par to nav dzirdējuši.

70 %

Tik daudz eiropiešu ir draugs vai paziņa ar atšķirīgu reliģisko piederību vai citādiem uzskatiem, un šis skaitlis turpina pieaugt.

113 miljoni

Jeb 22,4% ES 28 dalībvalstu iedzīvotāju 2017. gadā bija pakļauti nabadzības riskam vai sociālajai atstumtībai.

ES PAMATTIESĪBU HARTA

Eiropas Savienības Pamattiesību harta ir ES vērtību un ideālu stūrakmens. Tajā ir izklāstītas universālās vērtības – cilvēka cieņa, brīvība, vienlīdzība un solidaritāte, kas pilsoņiem nodrošina brīvības, drošības un tiesiskuma telpu, balstoties uz demokrātijas un likuma varas principiem.

Kad tika izveidota harta?

1950. gadā tika pieņemta Eiropas Civiltiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija. ES kompetencēm paplašinoties līdz politikas jomām, kas tieši ietekmē pamattiesības, bija nepieciešams skaidri definēt ES vērtības. ES Pamattiesību harta kļuva piemērojama līdz ar Lisabonas līguma pieņemšanu 2009. gada 1. decembrī. Tā ir juridiski saistoša visām ES dalībvalstīm.

Kāpēc ES pilsoņiem ir nepieciešama harta?

Pilsoņu tiesību apjoms dažādās ES valstīs bija atšķirīgs, atkarībā no vietējiem apstākļiem. Ņemot vērā ES attīstību un paplašināšanos, pārmaiņas sabiedrībā, kā arī zinātniskos un tehnoloģiskos sasniegumus, radās nepieciešamība izstrādāt vienotu pieeju un apstiprināt visas eiropiešu personiskās, pilsoniskās, politiskās, ekonomiskās un sociālās tiesības vienā dokumentā – Pamattiesību hartā.

Kādas tiesības nodrošina ES harta?

Harta sastāv no sešām sadaļām, 54 pantiem, kuros noteiktas ES pilsoņu tiesības un brīvības:

- Cieņa
- Brīvības
- Vienlīdzība
- Solidaritāte
- Pilsoņu tiesības
- Taisnīgums

Paralēli tradicionālajām civiltiesību aizsardzības jomām: brīvība, taisnīgums, pilsoņu tiesības utt., harta ietver arī "trešās paaudzes" pamattiesības:

- Datu aizsardzība
- Garantijas bioētikas jomā
- Pārredzama administrācija

Kā harta risina jaunus izaicinājumus?

Eiropas Komisija katru gadu publicē ziņojumu par to, kā dalībvalstis un ES iestādes ir piemērojušas ES Pamattiesību hartu. Atbildē uz Komisijas ziņojumu Eiropas Parlaments pieņem savu nostāju par pamattiesību jomu ES. Viens no jaunākajiem ES pieņemtajiem noteikumiem pamattiesību aizsardzības jomā ir Vispārīgā datu aizsardzības regula.

Papildu informācija: video "10 years of the EU Charter of Fundamental Rights" (angļu val.)

https://www.youtube.com/watch?v=G_ukhNO1qxl

UZDEVUMI PIRMS IZRĀDES

Uzdevums "Piramīdas"

Uzdevuma ilgums: 20 minūtes (uzdevums paveicams arī pa ceļam uz izrādi).

Uzdevuma mērķis: sagatavot dalībniekus izrādei, raisot interesi par piramīdas jēdzienu.

Skolēni pa pāriem pārrunā, kādas piramīdas viņi zina (piemēram, Ēģiptes piramīdas, piramīda ģeometrijā, kalnu kristālu piramīda). Katrs pāris nosauc vienu piramīdu.

Uzdevums "Kas ir Maslova piramīda"

Uzdevuma ilgums: 40 minūtes.

Uzdevuma mērķis: Iepazīstināt skolēnus ar Maslova piramīdu, saistīt to ar Eiropas vērtībām.

Skolēni noskatās īsu video (angļu valodā) par Maslova piramīdu:

<https://www.khanacademy.org/test-prep/mcat/behavior/theories-personality/v/maslow-hierarchy-of-needs>

Skolotājs sadala skolēnus mazākās grupās (3–6 skolēni) un katrai grupai iedod uz mazām lapiņām uzrakstītus elementus. Grupas uz lielākas lapas uzzīmē Maslova piramīdu un ievieto lapiņas atbilstošajās vietās.

Skolotājs izskaidro Maslova piramīdu vai parāda šo video (angļu valodā):

<https://www.youtube.com/watch?v=L0PKWTta7IU>

Skolotājs katrai grupai iedod sarakstu ar Lisabonas līgumā definētajām Eiropas vērtībām, un skolēniem ir jāatrod, kuras vērtības visvairāk atbilst kādam no vajadzību līmeņiem.

ELEMENTI

gaiss	ģimene
ūdens	draudzība
miegs	grupas atbalsts
barība	mīlestība
siltums	intimitāte
veselība	komunikācija
dzīves telpa	sociālais statuss
seksualitāte	atzinība
	cieņa
aizsardzība no briesmām	ietekme
kārtība un tiesības	panākumi darbā un privātajā dzīvē
drošība	labklājība
vajadzības, kas orientētas uz izdzīvošanu nākotnē	individualitāte
	apdāvinātība
	personīgā potenciāla īstenošana
	pašattīstība

LISABONAS LĪGUMĀ DEFINĒTĀS EIROPAS VĒRTĪBAS

cieņa

brīvība

vienlīdzība

demokrātija

cilvēktiesības

tiesiskums

UZDEVUMI PĒC IZRĀDES

Uzdevums "Manas pamatvajadzības"

Uzdevuma ilgums: 20 minūtes.

Uzdevuma mērķis: reflektēt par izrādē piedzīvotajām pārdomām attiecībā uz savu vajadzību piepildījumu.

Skolotājs izdala A4 darba lapas ar Maslova piramīdu.

Skolēni iekrāso ar pašizdomātu krāsu kodu, kā viņi novērtē šo vajadzību piepildījumu savā dzīvē šobrīd.

Skolotāja vada diskusiju par to, kā šīs vajadzības tika izpēlētas teātra izrādē. Vai cilvēku pamatvajadzības ir universālas un līdzīgas visos pasaules reģionos? Vai Eiropas valstīs tās ir līdzīgas?

Maslova piramīda

Uzdevums "Sper soli uz priekšu"

Uzdevuma ilgums: 60 minūtes.

Uzdevuma mērķis: pievērst uzmanību vienlīdzībai sabiedrībā un sabiedrības grupām, kurām nav vienlīdzīgas iespējas un kuras piedzīvo atšķirīgu attieksmi saistībā ar dzimumu vai izcelsmi.

Uzdevums no grāmatas *Compass – Manual for Human Rights Education with Young People*, Council of Europe, (izdevumi 2002. un 2015. gadā),

<https://www.coe.int/en/web/compass>

Visi cilvēki ir vienlīdzīgi, tomēr daži ir vienlīdzīgāki par citiem. Šajā uzdevumā dalībnieki iejutīsies citu cilvēku lomās un piedzīvos situācijas, kur ne visiem ir vienādas iespējas. Uzdevumam ir nepieciešamas lomu kartītes un plaša telpa (gaitenis vai lielāka, brīva telpa).

Skolotājs rada mierīgu atmosfēru ar mūzikas palīdzību un lūdz skolēnus būt klusiem. Katrs dalībnieks izvelk vienu lomas kartiņu, to citiem nerāda un vienatnē izlasa. Skolēni iejūtas savā lomā, un skolotājs palīdz, uzdodot uzvedinošus jautājumus:

- Kāda bija tava bērnība? Kādā mājā tu dzīvoji? Kādas spēles spēlēji? Ar ko nodarbojās tavi vecāki?
- Kāda ir tava ikdiena? Kur tu pavadi brīvo laiku? Ko tu dari no rīta, pēcpusdienā, vakarā?
- Kāds ir tavs dzīvesveids? Kur tu dzīvo? Cik daudz naudas tu nopelni mēnesī? Ko tu dari brīvajā laikā? Ko tu dari brīvdienās?
- Kas tevi iepriecina? No kā tu baidies?

Skolotājs aicina skolēnus būt pilnīgā klusumā un nostāties vienā līnijā (kā starta līnijā). Skolotājs izskaidro, ka tagad skaļi nolasīs dažādas situācijas vai notikumus. Katru reizi, kad dalībnieks savā lomā var atbildēt "Jā" uz šo apgalvojumu, viņam ir jāspert solis uz priekšu. Ja nevar atbildēt "Jā", dalībniekam jāpaliek uz vietas. Skolotājs pēc kārtas nolasa apgalvojumus, pēc katra apgalvojuma ieturot nelielu pauzi, lai dalībnieki var spert soli uz

priekšu. Uzdevuma beigās katrs dalībnieks atceras vietu, kur bija noslēgumā. Skolotājs atvēl dažas minūtes, lai dalībnieki "izkāptu" no lomas un pārslēgtos uz diskusiju.

Pārrunu daļā skolotājs jautā par to, kas notika un kā viņi jutās:

- Kā jūs jutāties, kad varējāt vai nevarējāt spert soli uz priekšu?
- Tie, kas bieži spēra soli uz priekšu, kurā brīdī jūs ievērojāt, ka citi neiet uz priekšu tik ātri kā jūs?
- Vai kāds juta, ka tavas pamattiesības netiek ievērotas?
- Vai varat uzminēt citu cilvēku lomas? (šajā brīdī var atklāt savas lomas)
- Cik viegli vai grūti bija iejusties citu cilvēku lomās? Ko jūs izmantojāt, lai iedomātos, kāds ir šis cilvēks?
- Vai uzdevums atspoguļo sabiedrību? Kā?
- Kas ir pirmie soļi, lai mazinātu sabiedrībā nevienlīdzību?
- Vai jūs zināt Eiropas Savienības iniciatīvas, kas palīdz mazināt nevienlīdzību sabiedrībā?
- Nosauciet tās un pastāstiet, kā tās palīdz cilvēkiem?

SITUĀCIJAS UN NOTIKUMI

Tev nekad nav bijis jāsaskaras ar nopietnām finansiālām grūtībām.

Tev ir normālas mājas ar televīziju.

Tev ir mobilais telefons.

Tev ir sajūta, ka tavā dzīvesvietā ciena tavu valodu, reliģiju un kultūru.

Tev ir sajūta, ka tavā viedoklī par sociāliem un politiskiem jautājumiem ieklausās.

Citi cilvēki tev lūdz padomu dažādos jautājumos.

Tev nav bail, ja tevi aptur policija.

Tu zini, kur vērsties pēc palīdzības, ja tev tā ir nepieciešama.

Tu nekad neesi diskriminēts savas izcelsmes dēļ.

Tu saņem savām vajadzībām atbilstošu sociālo un medicīniskā palīdzību.

Tu vari doties brīvdienās vismaz reizi gadā.

Tu vari uzaicināt draugus uz vakariņām pie sevis mājās.

Tev ir interesanta dzīve, un tu jūties labi attiecībā uz savu nākotni.

Tu vari studēt to, ko vēlies, un pats izvēlēties profesiju.

Tu nebaudies, ka tev uz ielas vai medijos uzbruks vai apvainos.

Tu vari piedalīties vietējās un nacionālajās vēlēšanās.

Tu vari svinēt svarīgākos reliģiskos svētkus ar radiem un draugiem.

Tu vari piedalīties starptautiskā seminārā ārzemēs.

Tu esi drošs par savu bērnu nākotni.

Tu vari nopirkt jaunas drēbes vismaz ik pēc trim mēnešiem.

Tu vari iemīlēties cilvēkā pēc savas izvēles.

Tu apzinies, ka sabiedrībā, kur tu dzīvo, pozitīvi novērtē un atzīst tavu kompetenci.

Tu vari izmantot internetu.

Tevi nebaida klimata pārmaiņu sekas.

Tu vari izmantot jebkuru interneta lapu bez bailēm no cenzūras.

LOMU KARTIŅAS

Tu esi jaunā māmiņa, kas viena audzina bērnu, tu esi bezdarbiece.

Tu esi vietējā bankas vadītāja meita. Tu universitātē mācies ekonomiku.

Tu esi arābu musulmaņu meitene, kas dzīvo ar saviem reliģiski noskaņotajiem vecākiem.

Tu esi obligātajā karadienestā iesaukts kareivis.

Tu esi jaunielis ratiņkrēslā.

Tu esi septiņpadsmitgadīga čigāniete, kas nav beigusi pamatskolu.

Tu esi ar HIV inficēta vidēja vecuma prostitūta.

Tu esi universitāti pabeidzis bezdarbnieks, kas gaida pirmo darba iespēju.

Tu esi 24 gadus vecs bēglis no Sīrijas.

Tu esi nelegālais imigrants no Vjetnamas.

Tu esi vadošās politiskās partijas jaunatnes nodaļas prezidents.

Tu esi veiksmīga ķīniešu biznesmeņa dēls.

Tu esi ASV vēstnieka meita.

Tu esi veiksmīgas importa–eksporta kompānijas īpašnieks.

Tu esi pensionēts kurpju fabrikas strādnieks.

Tu esi draudzene jaunam māksliniekam, kas ir atkarīgs no heroīna.

Tu esi 22 gadus veca lezbiete.

Tu esi Āzijas izcelsmes modele.

Tu esi 27 gadus vecs bezpajumtnieks.

Tu esi deviņpadsmitgadīgs lauksaimnieka dēls, jūs dzīvojat dziļos laukos.

PAPILDU UZDEVUMS

Mazākās grupās izstrādājat un īstenojat savu projektu:

1. Apspriediet, kuras sabiedrības grupas atrodas nevienlīdzīgā situācijā, kā tas izpaužas un kāpēc ir šāda situācija.
2. Apspriediet, kā jaunieši var palīdzēt kādu šo cilvēku pamatvajadzību apmierināšanai.
3. Izstrādājat projektu ar noteiktu rīcību, kur palīdziet konkrētiem cilvēkiem.
4. Prezентējiet projektu klasē.
5. Sniedziet ieteikumus citu grupu projektiem, lai tie kļūtu vēl labāki un vērtīgāki.
6. Īstenojat grupas projektu.
7. Izvērtējiet gūto pieredzi un iegūtās prasmes.
8. Kādus Eiropas Savienības resursus var izmantot šādu iniciatīvu īstenošanai?

IZRĀDE "PĒC GRĀMATAS MOTĪVIEM"

"Dirty Deal Teatro"

<http://dirtydealteatro.lv/izrade/pec/>

levads

Izrāde "Pēc grāmatas motīviem" ietver divus stāstus – par ģenialitāti un par to, kā ģeniāli cilvēki ietekmē citus. Stāsts vijas arī ap vienu no Eiropas Savienības brīvībām – brīvu cilvēku kustību, kas ļauj abu stāstu varoņiem ietekmēt dažādu tautu un valstu cilvēkus. Piedāvātajās nodarbībās uzsvars likts uz Eiropas pilsonības jēdziena iepazīšanu, īpaši kontekstā ar Eiropas Savienības piedāvātajām programmām visiem ES jauniešiem. Nodarbības ir saistītas ar šādām Lisabonas līgumā definētajām Eiropas vērtībām: **cilvēka cieņa, brīvība un vienlīdzība**.

Par izrādi

Izrādei cauri vijas divi stāsti. Vienu veido T. Bernharda romāna "Noriets" ("*The Loser*") fragmenti, kas stāsta par izdomātām attiecībām starp klavieru virtuozu Glenu Gūldu un diviem viņa draugiem, kuri jūtas spiesti atteikties no savām muzikālajām ambīcijām Glena Gūlda ģenialitātes dēļ. Viens izdara pašnāvību, otrs sevi iekšēji šausa par to, ka nespēj būt tik ģeniāls kā Glens Gūlds.

Otrs ir izrādes režisora Valtera Sīļa personiskais stāsts par tikšanos ar ģeniālu cilvēku – starptautiskās skolēnu apmaiņas programmas dalībnieku Jonatanu, kuru viņš satīcis skolas gados, un šīs tikšanās iespaidā viņš pievērsies skatuves mākslai.

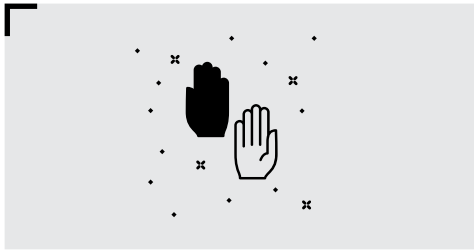
Izrādi var uztvert dažādos līmeņos, un tas ir atkarīgs no katra skatītāja pieredzes. Katrs viedoklis ir vērtīgs, ja tas tiek pamatots, un katra izpratne ir labs sākums tālākai izziņas darbībai.

Dramaturģija un režija: Valters Sīlis

Spēlē: Jānis Kronis, Alise Danovska

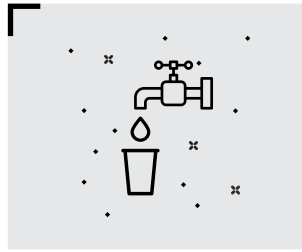
Temata apguves mērķis: iepazīt Eiropas pilsonības jēdzienu un tā dažādās šķautnes, iepazīt Eiropas Savienības programmas jauniešiem.

Sasniedzamais rezultāts: skolēni zina Eiropas pilsonības jēdzienu; skolēni zina, kādas tiesības ietver Eiropas pilsonība; skolēni ir iepazīnušies ar Eiropas programmām jauniešiem, zina, kādos starpkultūru projektos var iesaistīties.

Diskriminācija nav pieļaujama

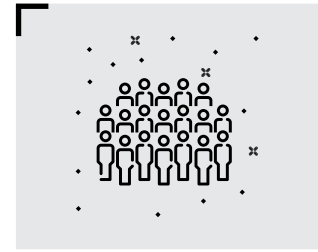
ES bija pirmā starptautiskā organizācija, kas tiesību aktos nepārprotami atzina dzimumorientāciju kā vienu no diskriminācijas iemesliem.

1,6 miljoni

Pirmās pilsoņu iniciatīvas "Right2Water" atbalstam savākto parakstu skaits.

Šīs iniciatīvas iespaidā Komisija iesniedza priekšlikumu par pilsoņiem pieejamā ūdens kvalitātes uzlabojumiem visā Eiropā.

245,8 miljoni

Cilvēku skaits, kuri ir vecumā no 15 līdz 74 gadiem un strādā vai meklē darbu ES.

EIROPAS SAVIENĪBAS PILSONĪBA

Eiropas Savienības pilsonība ir noteikta Māstrihtas līgumā: "Ikviens persona, kam ir kādas dalībvalsts pilsonība, ir Savienības pilsonis. Savienības pilsonība papildina, nevis aizstāj valsts pilsonību" (Līguma par ES darbību 20. panta 1. punkts). Bet kā Eiropas pilsonība izpaužas dzīvē?

Ceļošana, dzīvošana un darbs Eiropā

Ja esat ES pilsonis, jums ir tiesības ceļot, dzīvot un strādāt jebkurā Eiropas Savienības dalībvalstī.

Ja esat apguvis augstskolas programmu, kas ilgst vismaz trīs gadus, jums piešķirto kvalifikāciju atzīs visās ES valstīs, jo ES dalībvalstis uzticas cita citas izglītības un mācību sistēmu kvalitātei.

Jūs varat strādāt veselības aprūpes, izglītības un citu sabiedrisko pakalpojumu jomās jebkurā Eiropas Savienības valstī (izņemot darbu policijā, bruņotajos spēkos utt.). Tāpēc nav nekas neparasts, ja skolotājs no Vācijas māca vācu valodu Romā vai jauns absolvents no Beļģijas piedalās konkursā uz civildienesta ierēdņa vietu Francijā.

Pirms došanās uz citām ES valstīm jūs savā valstī varat saņemt Eiropas veselības apdrošināšanas karti, kas palīdzēs segt medicīnas pakalpojumu izmaksas, ja jums ceļojot gadīsies saslimt.

Politiskās tiesības

Būdam ES pilsonis, jūs neesat tikai darba ņēmējs vai patērētājs – jums ir arī īpašas politiskās tiesības. Kopš Māstrihtas līguma stāšanās spēkā katram ES pilsonim neatkarīgi no viņa valstspiederības ir tiesības balsot un kandidēt pašvaldību vēlēšanās savā dzīvesvietas valstī un Eiropas Parlamenta vēlēšanās.

No 2012. gada jums ir arī tiesības lūgt Eiropas Komisiju, lai tā ierosina tiesību akta priekšlikumu – ar noteikumu, ka jūsu lūgumrakstam ir pievienots miljons vismaz septiņu ES valstu pilsoņu parakstu.

Pamattiesības

Eiropas Savienības apņēmība garantēt pilsoņu tiesības tika svinīgi pausta 2000. gada decembrī Nicā, kad Eiropadome pasludināja **Eiropas Savienības Pamattiesību hartu**. Tajā ir izklāstītas universālās vērtības – cilvēka cieņa, brīvība, vienlīdzība un solidaritāte, kas pilsoņiem nodrošina brīvības, drošības un tiesiskuma telpu, balstoties uz demokrātijas un likuma varas principiem.

Harta sastāv no sešām sadaļām, 54 pantiem, kuros noteiktas ES pilsoņu tiesības un brīvības:

- Cieņa
- Brīvības
- Vienlīdzība
- Solidaritāte
- Pilsoņu tiesības
- Taisnīgums

Sadaļā "Solidaritāte" tika noteiktas arī tādas sociālās un ekonomiskās tiesības kā, piemēram, tiesības streikot, darba ņēmēju tiesības uz informāciju un konsultācijām, tiesības apvienot ģimenes dzīvi un darbu, tiesības uz veselības aprūpi, sociālo apdrošināšanu un sociālo palīdzību visā ES.

Paralēli tradicionālajām cilvēktiesību aizsardzības jomām – brīvība, taisnīgums, pilsoņu tiesības utt. – harta ietver arī jaunās, t.s. "trešās paaudzes" pamattiesības:

- Datu aizsardzība
- Garantijas bioētikas jomā
- Pārredzama administrācija

UZDEVUMI PIRMS IZRĀDES

Uzdevums "ES pilsoņa tiesības"

Uzdevuma ilgums: 20 minūtes (paveicams arī pa ceļam uz izrādi).

Uzdevuma mērķis: vērst skolēnu uzmanību uz Eiropas pilsonības tiesību īstenošanu dzīvē.

Skolotājs atgādina par Eiropas pilsoņu tiesībām vai iepazīstina ar tām (informācija https://europa.eu/european-union/about-eu/eu-citizenship_lv):

- tiesības dzīvot un pārvietoties Eiropas Savienībā;
- tiesības piedalīties Eiropas Savienības politiskajā dzīvē;
- tiesības iesniegt petīciju Eiropas Parlamentā un sūdzību Eiropas Ombudam;
- konsulārā aizsardzība ārpus Eiropas Savienības jebkuras ES dalībvalsts vēstniecībā vai konsulātā.

Skolēni pa pāriem pārrunā, kuras Eiropas pilsonības tiesības paši ir izmantojuši, pastāstot viens otram konkrētus piemērus.

Informācija skolotājam: "12 jautājumi par Eiropu", autors Paskāls Fontēns, izdevējs Eiropas Komisijas Komunikācijas ģenerāldirektorāts, 2019 (grāmata pieejama latviešu valodā), par Eiropas pilsonību 68.–75.lpp.

<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/a5ba73c6-3c6a-11e8-b5fe-01aa75ed71a1/language-lv/format-PDF/source-114472209>

Uzdevums "Eiropas Savienības vēsture"

Uzdevuma ilgums: 40 minūtes.

Uzdevuma mērķis: iepazīstināt ar Eiropas pilsonības jēdzienu un tiesībām, ko sniedz Eiropas pilsonība.

Skolotājs iepazīstina ar stundas mērķiem. Skolēni kopā ar skolotāju atkārtoti Eiropas Savienības vēsturi. Uz A4 lapām ir uzrakstīti svarīgākie vēsturiskie notikumi, kas veidoja Eiropas Savienību, skolēniem tie ir jāsakārto hronoloģiskā secībā. Ja nepieciešams, skolotājs palīdz un īsi pastāsta katra notikuma nozīmību. Informācija par vēstures posmiem: https://europa.eu/european-union/about-eu/history_lv un pārskats grāmatā "12 jautājumi par Eiropu", autors Paskāls Fontēns, izdevējs Eiropas Komisijas Komunikācijas ģenerāldirektorāts, 2019 (grāmata pieejama latviešu valodā), par Eiropas pilsonību 10.–15. lpp.

<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/a5ba73c6-3c6a-11e8-b5fe-01aa75ed71a1/language-lv/format-PDF/source-114472209>

Skolotājs iepazīstina ar Eiropas pilsonības ideju un aicina skolēnus izteikt savas pārdomas par to, koš kura brīža mēs varam runāt par Eiropas pilsonības jēdzienu.

Papildu informācija par tiesībām, ko paredz Eiropas pilsonība: https://europa.eu/european-union/about-eu/eu-citizenship_lv

SVARĪGĀKIE VĒSTURISKIE NOTIKUMI, KAS VEIDOJA EIROPAS SAVIENĪBU

Šūmaņa deklarācija

Māršala plāns

Vienotas Eiropas Kopienu padomes un vienotas Eiropas
Kopienu komisijas izveides līgums (Apvienošanas līgums)

Māstrihtas līgums

Amsterdamas līgums

Nicas līgums

Lisabonas līgums

Eiropas Ogļu un tērauda kopiena

Eiropas Ekonomikas kopiena

EURATOM

Eiropas Savienība

Uzdevums "Eiropas pilsonības dažādie aspekti"

Uzdevuma ilgums: 40 minūtes.

Uzdevuma mērķis: radīt vietu diskusijai un viedokļa veidošanai par Eiropas pilsonību, veicināt aktīvas klausīšanās un konstruktīvas diskusijas prasmi.

Skolotājs iepriekš sagatavo vairākus apgalvojumus un vienā telpas galā izvieto uzrakstu "Piekrītu", otrā – "Nepiekrītu". Skolotājs nolasa pēc kārtas 5–6 apgalvojumus, un skolēniem ir jānostājas pie viena no uzrakstiem, nav iespējams palikt vidū. Pie katra apgalvojuma skolotājs pajautā viedokli vairākiem skolēniem par to, kāpēc viņi piekrīt vai nepiekrīt apgalvojumam. Uzdevuma mērķis ir iegūt viedokļu daudzveidību, nevis vienoties par vienu viedokli vai mainīt kāda cita cilvēka viedokli.

Pēc uzdevuma pārrunā:

- Vai bija viegli nostāties vienā vai otrā pusē?
- Kuri apgalvojumi raisīja spēcīgākas izjūtas, kāpēc?
- Kuri pilsonības aspekti visvairāk ietekmē jūsu dzīvi?
- Kuri pilsonības aspekti visvairāk ietekmē Eiropas jauniešu dzīvi?

Noslēgumā ar klasi var noskatīties dažus video par Eiropas Savienības pilsoņu dzīvi dažādās valstīs: <https://audiovisual.ec.europa.eu/en/event/4281>

APGALVOJUMI NO "T-KIT 7 EUROPEAN CITIZENSHIP IN YOUTH WORK"

Redaktors: *Mara Georgescu*

Autori: *Paola Bortini, Miguel Ángel, García López*

Izdevējs: *Council of Europe and European Commission, 2017*

<https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/t-kit-7-under-construction...citizenship-youth-and-europe>

- Eiropa ir politiķu projekts.
- Par pilsoni nekļūst, par pilsoni piedzimst.
- Pilsonība vienmēr ir saistīta ar teritoriju.
- Valstij ir jā rūpējas par tās pilsoņiem.
- Pilsonība balstās uz tiesībām, nevis uz identitāti.
- Pilsonība attiecas uz pilsoņa un valsts attiecībām.
- Ja kāds vēlas kļūt par manas valsts pilsoni, viņam vispirms ir jāiemācās valoda.
- Pilsonība vairāk attiecas uz pienākumiem, nevis uz tiesībām.
- Eiropas pilsonība attiecas uz Eiropas pilsoņu reakciju uz kopīgajām problēmām un izaicinājumiem.
- Tu vari būt Eiropas pilsonis tikai tad, ja esi Eiropas Savienības dalībvalsts pilsonis.
- Eiropas pilsonība ir nākotnes sapnis.
- Eiropā ir jākontrolē imigrācija atbilstoši Eiropas valstu vajadzībām.
- Pilsonība nozīmē valsts garantētas tiesības.
- Eiropas pilsonība ir tikai politiķu sauklis.
- Eiropas kopība nozīme nacionālo kultūru bojāeju.
- Cilvēku nespēja ietekmēt lēmumus Eiropas līmenī ir galvenais cilvēku vilšanās iemesls.
- Mēs dzīvojam pasaulē, kur jāatrod starptautiska līmeņa risinājumi vietējām problēmām.

UZDEVUMI PĒC IZRĀDES

Uzdevums "Refleksija – Eiropas pilsonība izrādē"

Uzdevuma ilgums: 20 minūtes.

Uzdevuma mērķis: veicināt pārdomas par izrādē redzēto un par saistību ar Eiropas pilsonības tēmu.

Nodarbību sāk ar jautājumiem par izrādi:

- Kā izrādē izpaudās Eiropas pilsonības aspekts? Kuras Eiropas pilsonības tiesības ievērojāt izrādē?
- Vai visi izrādes tēli ir Eiropas pilsoņi? Kuras Eiropas pilsoņu priekšrocības tēli izmantoja?

Uzdevums "Izzini ES programmas jauniešiem"

Uzdevuma ilgums: 40 minūtes.

Uzdevuma mērķis: iepazīstināt dalībniekus ar Eiropas Savienības programmām jauniešiem un kompetencēm, ko jaunieši var iegūt, piedaloties starptautiskos projektos.

Telpa sagatavota darbam 4 darba grupās/stacijās.

Katrs galds ir stacija kādai no programmām jauniešiem. Uz galda ir sagatavota informācija par programmas mērķiem, iespējamām aktivitātēm un projekta piemērs.

Dalībnieki sadalās mazākās grupās. Katra grupa aiziet uz vienu staciju un izlasa pieejamo informāciju un projekta piemēru (ir vairākas stacijas ar to pašu programmu, bet katrā stacijā ir atšķirīgs projekta piemērs). Grupai ir jāpārrunā, kādas kompetences jaunieši iegūst, piedaloties šajā projektā. Lapa ir sadalīta 3 kolonnās ar virsrakstiem "zināšanas", "prasmes" un "attieksme". Dalībnieki pieraksta pie katras kolonnas, ko jaunietis iegūst.

Pēc uzdevuma izpildes dalībnieki izliek lapas citām grupām apskatīšanai, un tālāk skolotājs vada diskusiju par to, kādas zināšanas, prasmes un attieksmes var iegūt gandrīz jebkurā starppkultūru projektā/pieredzē un kuras ir īpašas kompetences kādā projektu veidā.

Noslēgumā skolotājs jautā skolēniem, kuras zināšanas, prasmes un attieksmi viņi gribētu iegūt/uzlabot starptautiskā projektā ar Eiropas jauniešiem.

1. STACIJA. EIROPAS SOLIDARITĀTES KORPUSS

Informācija: <http://jaunatne.gov.lv/lv/eiropas-solidaritates-korpuss/eiropas-solidaritates-korpuss>

"Eiropas Solidaritātes korpuss" (2018–2020) ir Eiropas Savienības programma, kuras mērķis ir veicināt solidaritāti, iesaistot organizācijas un jauniešus solidaritātes aktivitātēs, kas risina sabiedrībai aktuālus izaicinājumus, uzlabo jauniešu kompetences, sekmē sociālo iekļaušanu un Eiropas vērtību stiprināšanu.

Programmā var piedalīties:

- jaunieši vecumā no 18 līdz 30 gadiem, kuri reģistrējušies "Eiropas Solidaritātes korpusa" datubāzē;
- Latvijā reģistrēta juridiskā persona (NVO, uzņēmumi, sociālie uzņēmumi, pašvaldības un to iestādes, valsts iestādes, neformālas jauniešu grupas u.c.), kas jau strādā vai vēlas strādāt sabiedrības labā un ir saņēmusi Kvalitātes zīmi.

Programmā "Eiropas Solidaritātes korpuss" iespējams īstenot šādas aktivitātes:

- brīvprātīgais darbs,
- prakse un darbs,
- solidaritātes projekti.

Projekta piemērs: <http://jaunatne.gov.lv/lv/pieredzes-stasti/jauniesi-var-salas-novada>

Jautājums: Kādas kompetences jaunieši attīsta, piedaloties šādā projektā?

Zināšanas	Prasmes	Attieksme

2. STACIJA. EIROPAS SOLIDARITĀTES KORPUSS

Informācija: <http://jaunatne.gov.lv/lv/eiropas-solidaritates-korpuss/eiropas-solidaritates-korpuss>

"Eiropas Solidaritātes korpuss" (2018–2020) ir Eiropas Savienības programma, kuras mērķis ir veicināt solidaritāti, iesaistot organizācijas un jauniešus solidaritātes aktivitātēs, kas risina sabiedrībai aktuālus izaicinājumus, uzlabo jauniešu kompetences, sekmē sociālo iekļaušanu un Eiropas vērtību stiprināšanu.

Programmā var piedalīties:

- jaunieši vecumā no 18 līdz 30 gadiem, kuri reģistrējušies "Eiropas Solidaritātes korpusa" datubāzē;
- Latvijā reģistrēta juridiskā persona (NVO, uzņēmumi, sociālie uzņēmumi, pašvaldības un to iestādes, valsts iestādes, neformālas jauniešu grupas u.c.), kas jau strādā vai vēlas strādāt sabiedrības labā un ir saņēmusi Kvalitātes zīmi.

Programmā "Eiropas Solidaritātes korpuss" iespējams īstenot šādas aktivitātes:

- brīvprātīgais darbs,
- prakse un darbs,
- solidaritātes projekti.

Projekta piemērs: <http://jaunatne.gov.lv/lv/pieredzes-stasti/brivpratigo-dzive-ir-lieliska>

Jautājums: Kādas kompetences jaunieši attīsta, piedaloties šādā projektā?

Zināšanas	Prasmes	Attieksme

3. STACIJA. ERASMUS+

Informācija: <http://jaunatne.gov.lv/lv/erasmus/par-erasmus-jaunatnes-jomu>

Programma "Erasmus+: Jaunatne darbībā" ir Eiropas Savienības programma izglītības, mācību, jaunatnes un sporta jomā, kurā jauniešiem vecumā no 13 līdz 30 gadiem, jaunatnes darbiniekiem un citām personām, kas iesaistītas darbā ar jaunatni, sadarbojoties ar ārvalstu partneriem, ir iespēja iegūt jaunas kompetences un pieredzi, pašiem veidojot un īstenojot projektus. Programmas "Erasmus+: Jaunatne darbībā" projekti galvenokārt tiek īstenoti, izmantojot neformālās izglītības metodes.

Programmas "Erasmus+: Jaunatne darbībā" mērķi:

- a)** paaugstināt jauniešu, t.sk. jauniešu ar ierobežotām iespējām, galveno prasmju un spēju līmeni, kā arī veicināt jauniešu līdzdalību demokrātiskajā dzīvē Eiropā un darba tirgū, jauniešu aktīvu pilsoniskumu, starpkultūru dialogu, sociālo iekļaušanu un solidaritāti, jo īpaši – palielinot iespējas mobilitātei mācību nolūkos jauniešiem, personām, kas aktīvi iesaistījušās darbā ar jaunatni vai jaunatnes organizācijās, un jauniešu līderiem un stiprinot saiknes starp jaunatnes jomu un darba tirgu;
- b)** sekmēt kvalitātes uzlabošanu darbā ar jaunatni, jo īpaši – uzlabojot sadarbību starp jaunatnes jomas organizācijām un/vai citām ieinteresētajām personām;
- c)** papildināt politikas reformas vietējā, reģionālā un valsts līmenī un atbalstīt uz zināšanām un pierādījumiem balstītas jaunatnes politikas izstrādi, kā arī neformālās un ikdienējās mācīšanās atzīšanu, jo īpaši – uzlabojot politisko sadarbību, efektīvāk izmantojot ES pārredzamības un atzīšanas instrumentus un izplatot labu praksi;
- d)** uzlabot starptautisko dimensiju pasākumiem jaunatnes jomā un stiprināt jaunatnes darbinieku un jaunatnes organizāciju kapacitāti jauniešu atbalstā, nodrošinot papildināmību ar Eiropas Savienības ārējo darbību, jo īpaši – veicinot mobilitāti un sadarbību starp programmas valstu un partnervalstu ieinteresētajām personām un starptautiskajām organizācijām.

Programmas "Erasmus+: Jaunatne darbībā" mērķis ir veicināt visu jauniešu iekļaušanu neatkarīgi no viņu izglītības, sociālā stāvokļa vai kultūrvides.

Jaunatnes starptautisko programmu aģentūra administrē šādas programmas "Erasmus+: Jaunatne darbībā" projektus:

1. pamatdarbība "Personu mobilitāte mācību nolūkos":

Jauniešu apmaiņa;

Jaunatnes darbinieku mobilitāte.

2. pamatdarbība "Stratēģiskās partnerības izglītības, apmācības un jaunatnes jomās":

Stratēģiskās partnerības inovāciju atbalstam;

Stratēģiskās partnerības labas pieredzes apmaiņas atbalstam, t.sk. starptautiskas jauniešu iniciatīvas.

3. pamatdarbība "Atbalsts politikas reformai":

Strukturētais dialogs: jauniešu un jaunatnes politikas veidotāju tikšanās.

Projekta piemērs: <https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/projects/eplu-project-details/#project/EST-2012-1-DE3-COM06-27488>

Jautājums: Kādas kompetences jaunieši attīsta, piedaloties šādā projektā?

Zināšanas	Prasmes	Attieksme

4. STACIJA. ERASMUS+

Informācija: <http://jaunatne.gov.lv/lv/erasmus/par-erasmus-jaunatnes-jomu>

Programma "Erasmus+: Jaunatne darbībā" ir Eiropas Savienības programma izglītības, mācību, jaunatnes un sporta jomā, kurā jauniešiem vecumā no 13 līdz 30 gadiem, jaunatnes darbiniekiem un citām personām, kas iesaistītas darbā ar jaunatni, sadarbojoties ar ārvalstu partneriem, ir iespēja iegūt jaunas kompetences un pieredzi, pašiem veidojot un īstenojot projektus. Programmas "Erasmus+: Jaunatne darbībā" projekti galvenokārt tiek īstenoti, izmantojot neformālās izglītības metodes.

Programmas "Erasmus+: Jaunatne darbībā" mērķi:

- a)** paaugstināt jauniešu, t.sk. jauniešu ar ierobežotām iespējām, galveno prasmju un spēju līmeni, kā arī veicināt jauniešu līdzdalību demokrātiskajā dzīvē Eiropā un darba tirgū, jauniešu aktīvu pilsoniskumu, starpkultūru dialogu, sociālo iekļaušanu un solidaritāti, jo īpaši – palielinot iespējas mobilitātei mācību nolūkos jauniešiem, personām, kas aktīvi iesaistījušās darbā ar jaunatni vai jaunatnes organizācijās, un jauniešu līderiem un stiprinot saiknes starp jaunatnes jomu un darba tirgu;
- b)** sekmēt kvalitātes uzlabošanu darbā ar jaunatni, jo īpaši – uzlabojot sadarbību starp jaunatnes jomas organizācijām un/vai citām ieinteresētajām personām;
- c)** papildināt politikas reformas vietējā, reģionālā un valsts līmenī un atbalstīt uz zināšanām un pierādījumiem balstītas jaunatnes politikas izstrādi, kā arī neformālās un ikdienējās mācīšanās atzīšanu, jo īpaši – uzlabojot politisko sadarbību, efektīvāk izmantojot ES pārredzamības un atzīšanas instrumentus un izplatot labu praksi;
- d)** uzlabot starptautisko dimensiju pasākumiem jaunatnes jomā un stiprināt jaunatnes darbinieku un jaunatnes organizāciju kapacitāti jauniešu atbalstā, nodrošinot papildināmību ar Eiropas Savienības ārējo darbību, jo īpaši – veicinot mobilitāti un sadarbību starp programmas valstu un partnervalstu ieinteresētajām personām un starptautiskajām organizācijām.

Programmas "Erasmus+: Jaunatne darbībā" mērķis ir veicināt visu jauniešu iekļaušanu neatkarīgi no viņu izglītības, sociālā stāvokļa vai kultūrvides.

Jaunatnes starptautisko programmu aģentūra administrē šādas programmas "Erasmus+: Jaunatne darbībā" projektus:

1. pamatdarbība "Personu mobilitāte mācību nolūkos":

Jauniešu apmaiņa;

Jaunatnes darbinieku mobilitāte.

2. pamatdarbība "Stratēģiskās partnerības izglītības, apmācības un jaunatnes jomās":

Stratēģiskās partnerības inovāciju atbalstam;

Stratēģiskās partnerības labas pieredzes apmaiņas atbalstam, t.sk. starptautiskas jauniešu iniciatīvas.

3. pamatdarbība "Atbalsts politikas reformai":

Strukturētais dialogs: jauniešu un jaunatnes politikas veidotāju tikšanās.

Projekta piemērs: <https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/projects/eplu-project-details/#project/2018-3-EE01-KA105-051124>

Jautājums: Kādas kompetences jaunieši attīsta, piedaloties šādā projektā?

Zināšanas	Prasmes	Attieksme

FILMA "HOMO NOVUS"

<http://nkc.gov.lv/iepazisti-filmas/jaunas-filmas/spelfilmas/homo-novus/>

levads

Filma "Homo Novus" ir par jauna mākslinieka ceļu un karjeras veidošanu. Filmas noskatīšanās un piedāvātie uzdevumi palīdzēs jauniešiem iepazīties ar mākslinieku dzīves ceļu, izaicinājumiem un iespējām gūt panākumus, kā arī Eiropas Savienības atbalsta instrumentiem jaunajiem māksliniekiem. Nodarbības ir saistītas ar visām Lisabonas līgumā definētajām Eiropas vērtībām un īpaši ar vērtībām **cilvēka cieņa, brīvība un vienlīdzība**.

Informācija par filmu

Pēc Anšlava Eglīša romāna "Homo Novus" motīviem veidota filma, kas ar smaidu raugās uz kaislībām 20. gadsimta 30. gadu beigu Rīgas mākslinieku dzīvē.

1938. gads. Nabadzīgs mākslinieks Juris Upenājs ierodas Rīgā no laukiem tajā pašā laikā, kad izsmalcinātais Eižens Žibeika atgriežas no gleznošanas Parīzē ar cerībām saņemt sava tēvoča ievērojamo mantojumu. Kamēr mākslai uzticīgais Upenājs ar krāsainās Rīgas bohēmas palīdzību kāpj arvien augstāk, talantīgais diletants Žibeika krīt arvien zemāk. Vecais Žibeika visu savu mantojumu atstājis mākslinieku konkursam, kurā tiek piešķirta stipendija mācību braucienam uz Parīzi. Upenājs kuratora un kritiķa Kurcuma vadībā sastopas ar mākslas pasaules komiskajiem personāžiem un viņu atšķirīgo attieksmi pret iedzimtajām un pārņemtajām izteiksmes formām, pieredz panākumus un izgāšanos, nicinājumu un mīlestību. Eižens Žibeika zaudē naudu, mīļoto sievieti un konkursu, taču gūst glābiņa iespēju, nododoties glezniecībai. Upenājs triumfē konkursā, atmetot visus mēģinājumus pielāgoties manierisma modei un sekojot gleznotāja vecmeistara Piegāza padomam: "Patiesi mākslinieki cenšas gleznojot izprast, pietuvoties un atklāt savas tautas garu."

Režisore: Anna Viduleja

Scenārija autori: Anna Viduleja, *Maureen Thomas*

Lomās: Igors Šelegovskis, Kristīne Krūze, Kaspars Znotiņš, Andris Keišs, Kaspars Zvīgulis un citi.

Temata apguves mērķis: iepazīstināt skolēnus ar Eiropas Savienības sniegto atbalstu jauniešu izglītībai un darba iespēju uzlabošanai, lai nodrošinātu vienlīdzīgas iespējas Eiropas Savienības pilsoņiem.

Sasniedzamais rezultāts: skolēni zina, kur atrast informāciju par mākslas darbiem; skolēni apzinās iespējas un šķēršļus karjeras veidošanai; skolēni zina Eiropas atbalsta instrumentus jauniešiem izglītībai un darba iespēju uzlabošanai.

Filma pieejama vietnē: www.filmas.lv, pievienojoties ar pedagogiem pieejamo paroli:

<https://www.filmas.lv/simtgades-filmas-portala-sadala-kino-skolas/>

Turpat pieejams Nacionālā Kino centra sadarbībā ar Valsts izglītības satura centru izveidotais metodiskais materiāls "Kino skolās", kura mērķis ir veicināt Latvijas filmu pieejamību un izmantošanu vispārīzglītojošo skolu mācību procesā, tas pieejams vietnē www.filmas.lv reģistrētiem pedagogiem.

UZDEVUMI PIRMS FILMAS

Uzdevums "Atbalsts māksliniekiem"

Uzdevuma ilgums: 20 minūtes.

Uzdevuma mērķis: mudināt skolēnus aizdomāties par māksliniekiem pieejamo atbalstu dažādos vēsturiskajos laikos un iepazīstināt ar Eiropas Savienības atbalstu mūsdienās.

Skolotājs pārrunā ar skolēniem, kā māksla ir atbalstīta dažādos laikos.

Informācija no Nacionālās enciklopēdijas, autors Stella Pelše: <https://enciklopedija.lv/skirklis/21632-m%C4%81ksla-Latvij%C4%81>

Vizuālās mākslas veicinošās institūcijas

"Agrākajos gadsimtos māksliniekus ar darbu un atbildību nodrošināja pasūtītāji – baznīca, aristokrātija, pilsētu pašvaldības, dažādas organizācijas u.c. Situācija mainījās 19. gs. nogalē, kad jaunradi arvien vairāk uzskatīja par individuālu pašizpausmi, mazinājās pasūtītāju un mecenātu loma, bet mākslinieku stāvokli progresējoši iespaidoja lokāli visai šaurā mākslas tirgus diktāts. Lai jaunajā, neatkarīgajā valstī atbalstītu nacionālo mākslu, tika nodibināts Kultūras fonds (1920–1940), kura lietpratēju komisijas piešķīra stipendijas ārzemju ceļojumiem (to aktīvi izmantoja jaunā modernistu paaudze), kā arī prēmijas par sasniegumiem dažādās mākslas nozarēs. 30. gadu otrajā pusē Kultūras fonds arī organizēja vērienīgas mākslas izstādes un piešķīra līdzekļus valstiski nozīmīgu ēku un pieminekļu veidošanai. Noslēdzoties padomju okupācijas perioda valsts pasūtījumiem, no jauna aktualizējās mākslas atbalsta jautājums. Par Kultūras fonda turpinājumu var uzskatīt 1998. g. dibināto Valsts kultūrkapitāla fondu, kura ekspertu komisijas konkursa kārtībā piešķir finansējumu dažādu nozaru projektiem – mākslas darbu radīšanai, izstāžu organizēšanai, pētniecībai un izdevējdarbībai, kā arī radošajiem braucieniem."

Kādus Latvijas un Eiropas Savienības atbalsta instrumentus mākslai skolēni zina?

Piemēram, ja skolēni paši nezina nosaukt atbalsta instrumentus: Mobilitātes iespējas: https://europa.eu/youth/node/60054_lv, programma "Radošā Eiropa": <https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/> un Eiropas Kultūras fonds: https://europa.eu/youth/eu/article/41/32_lv

Uzdevums "Iepazīšanās ar Eiropas mākslu virtuāli"

Uzdevuma ilgums: 40 minūtes.

Uzdevuma mērķis: iepazīstināt skolēnus ar iespēju apskatīt un izpētīt dažādu laiku Eiropas mākslas krātuvēs pieejamās mākslas vērtības Eiropas mākslas portālā "Europeana".

Skolotājs iepazīstina skolēnus ar mākslas attīstību Latvijā starpkaru periodā, var izmantot šo avotu: http://www.makslasvesture.lv/1915_%E2%80%931940._g._Glezniec%C4%ABba, skolēni apskatās mākslinieku darbus.

Skolotājs pastāsta, ka Latvijas mākslinieki ietekmējās no Eiropas māksliniekiem, arī devās uz izstādēm Parīzē un citur Eiropā, Latvijā notika citu valstu mākslinieku izstādes, piemēram, 1927. gadā notika beļģu mākslinieku izstāde, kas ietekmēja daudzus Latvijas māksliniekus. Mūsdienās māksla ir ērti pieejama un apskatāma mākslas portālā <https://www.europeana.eu/>

Skolēnus aicina atrast šajā portālā un apskatīt Beļģijas mākslas darbus, kas radīti starpkaru periodā. Katrs skolēns izvēlas vienu mākslas darbu, kuram izpēta:

- kas ir autors,
- kad darbs ir radīts,
- vietu, kur tas glabājas,
- vai to var izmantot savu darbu radīšanai (autortiesības).

UZDEVUMI PĒC FILMAS

Uzdevums "Vai viegli būt jaunam māksliniekam?"

Uzdevuma ilgums: 20 minūtes.

Uzdevuma mērķis: uzvedināt skolēnus uz pārdomām par vienlīdzību kā Eiropas vērtību un pazīmēm, kas nosaka atšķirīgas attieksmes aizliegumu.

Skolēni pārrunā, ar kādiem šķēršļiem saskārās jaunais mākslinieks, sākot ceļu mākslas pasaulē, kādas iespējas viņam pavērās, kas ietekmēja iespēju un šķēršļu veidošanos. Diskusiju var veidot plašākā grupā vai mazākās grupās un apspriest secinājumus kopīgajā grupā. Eiropā vienlīdzība ir viena no vērtībām – vai talants un atšķirīgas spējas ir pamats nevienlīdzīgai attieksmei? Noslēgumā skolotājs virza sarunu uz secinājumu, ka vienlīdzība ir saistīta ar diskriminācijas aizlieguma principu, aizliedzot atšķirīgu attieksmi konkrētu pazīmju dēļ, tādu kā dzimums, rase, etniskā piederība, vecums utt.

Uzdevums "Iespējas un šķēršļi Latvijas jauniešiem veidot karjeru"

Uzdevuma ilgums: 40 minūtes.

Uzdevuma mērķis: apzināties mūsdienu jauniešu iespējas veidot karjeru un sevi realizēt profesionālā jomā, izmantojot četras Eiropas Savienības pamatbrīvības – brīva cilvēku, preču, pakalpojumu un kapitāla kustība; attīstīt uzņēmīguma prasmi, apzinoties faktorus, kas ietekmē uzņēmīgumu, un pašiem rīkojoties, uzrunājot uzņēmīgus jauniešus.

Klase pārrunā, cik viegli vai grūti mūsdienu jauniešiem Latvijā ir veidot karjeru izvēlētajā jomā, kādas ir iespējas un šķēršļi. Skolotājs mudina ieraudzīt jauniešus dažādās jomās (sportā, mākslā, kultūrā u.c.), kuriem ir izdevies gūt panākumus Latvijas, Eiropas vai pasaules līmenī.

Kopā ar skolas karjeras konsultantu vienoties par vairāku jauniešu uzaicināšanu uz skolu (vai satikšanos virtuāli), lai pārrunātu:

- Kas jauniešiem ir palīdzējis gūt panākumus?
- Ar kādiem šķēršļiem jauniešiem ir saskāries, veidojot karjeru?
- Vai viņš ir izmantojis Eiropas Savienības atbalsta iespējas mobilitātes un vienlīdzīgu iespēju veicināšanai (mācības, brīvprātīgais darbs, starptautiskie projekti, atbalsts karjeras veidošanai)?

Karjeras konsultants vai skolotājs sniedz ieskatu par Eiropas Savienības atbalsta iespējām jauniešiem un palīdz uzaicināt izvēlētos jauniešus ciemos uz skolu.

Informācija par atbalstu jauniešu karjerai:

https://europa.eu/youth/working_lv

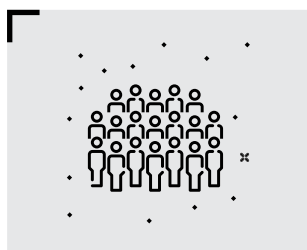
https://europa.eu/euandme/passion/find-a-job_lv

https://europa.eu/euandme/passion/learn_lv

Papildu uzdevums

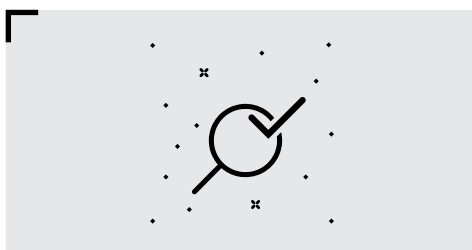
– tikšanās ar jauniešiem, kas ir veidojuši karjeru un guvuši panākumus

Tikšanās var notikt gan ar vairākiem jauniešiem reizē, gan atsevišķi. Jaunieši izstāsta par filmā "Homo Novus" redzēto un izvaicā par jaunieša pieredzi, gūstot panākumus Latvijas, Eiropas vai pasaules līmenī.

4 miljoni

Tik cilvēku laikā no 2014. līdz 2020. gadam izmantos programmu Erasmus+, lai studētu, apgūtu jaunas prasmes, iegūtu darba pieredzi vai iesaistītos brīvprātīgo darbā ārzemēs.

2,3 miljoni

Par tik piecu gadu laikā, kopš tikusi izveidota programma "Jauniešu garantija", ir samazināties bez darba esošo jauniešu skaits ES.

15 000

2018. gadā piešķirto bezmaksas ceļošanas karšu skaits, lai 18 gadus veciem jauniešiem palīdzētu atklāt Eiropu. Pieteikšanās procedūra ir izskaidrota #DiscoverEU tīmekļvietnē.

JAUNIEŠU IESPĒJAS ES

Ja esi ES valsts pilsonis, tu esi arī ES pilsonis. Bet ko tas nozīmē praksē? Ko Eiropas Savienība ir darījusi mūsu labā? Nu, pirmkārt, mēs dzīvojam miera laikos. Tas ir milzīgs sasniegums, bet tas nav vienīgais, ko ES ir paveikusi mūsu labā.

Šeit minēti 10 piemēri tam, kā ES pilsoņi saskaras ar ES savā ikdienas dzīvē.

Tu vari ceļot, mācīties, strādāt un dzīvot jebkurā ES valstī. Ikviens var izlemt, kur dzīvot vai meklēt darbu. Pateicoties ES vienotajam tirgum, ir iespējama brīva cilvēku pārvietošanās.

ES ir likvidējusi šķēršļus, kas kavēja brīvu tirdzniecību starp tās dalībniecēm. Tas nozīmē, ka tu vari ražot, pārdot un pirkt preces jebkurā ES valstī. Tas arī nozīmē, ka patērētāji ir ieguvuši plašāku produktu izvēli un zemākas cenas.

Mūsdienās Eiropā ir ļoti vienkārši ceļot. Šengenas nolīgums ir likvidējis robežkontroles starp vairumu Eiropas valstu. Tagad tu vari šķērsot vairumu robežu Eiropas Savienībā, neuzrādot pasi.

Kamēr atrodies citā ES valstī, tu vari saslimt vai iekļūt negadījumā. Tev kā ES pilsonim ir tiesības saņemt jebkādu ārstēšanu, kas nav atliekama līdz nokļūšanai mājās. Uzrādot Eiropas veselības apdrošināšanas karti, tu saņemsi valsts nodrošināto veselības aprūpi ārzemēs un par to maksāsi tādu pašu maksu kā vietējie.

Lidojumi ir kļuvuši daudz lētāki. ES ir sadalījusi valstu monopolus un ļāvusi rasties konkurencei aviācijas nozarē. Nu ir vairāk tādu pilsētu, kam ir pašām savas lidostas, un starp šīm pilsētām tiek veikts vairāk tiešu lidojumu. Ir arī nostiprinātas pasažieru tiesības.

Pēdējos gados ir kļuvis daudz lētāk lietot mobilos tālruņus un viedierīces ārzemēs. ES noteikumi ir ievērojami samazinājuši izmaksas (par vairāk nekā 90 % salīdzinājumā ar 2007. gadu), nosakot cenu maksimumu. 2017. gada jūnijā tika atceltas viesabonēšanas maksas, tāpēc tagad, kad izmanto savu tālruni ārzemēs, tu maksā tikpat daudz, cik savā valstī.

Tagad minimālais garantijas laiks patēriņa precēm, piemēram, elektroniskajām precēm, ir divi gadi. Tas nozīmē, ka, piemēram, tad, ja tavs mobilais telefons salūst gadu pēc iegādes, to var salabot vai apmainīt bez maksas. Turklāt nav svarīgi, kurā ES valstī tu šo preci esi iegādājies.

ES tiesību akti tevi aizsargā katrreiz, kad pasūti vai iegādājies preces jebkur citur, nevis veikalā. Piemēram, ja piesakies abonementam vai noslēdz līgumu uz ielas, vai kaut ko pērc internetā, tu drīksti pārdomāt. Tev ir tiesības atcelt pasūtījumu vai atdot pirkumu atpakaļ 14 dienu laikā.

Tu kā patērētājs, iespējams, vēlies "iepirkties zaļi", un ES energomarķējums palīdzēs tev izdarīt pareizo izvēli. Daudzi produkti, piemēram, spuldzes, veļas mazgājamās mašīnas, ledusskapji un televizori, ir marķēti ar ES energomarķējumu. Tādējādi ir vieglāk noteikt pašus energoefektīvākos produktus – tie ir apzīmēti ar A+++.

Eiropas Savienībā tu vari peldēties tīrā ūdenī un dzert tīru ūdeni. Vides piesārņojumam nav robežu, un skaidrs, ka ir ļoti svarīgi, lai būtu tīrs gaiss un ūdens. ES ir ieviesusi obligātus Eiropas mēroga ierobežojumus gaisa un ūdens piesārņojumam, un ES valstīm ir jārūpējas, lai šis noteiktais līmenis netiktu pārsniegts.

Papildu informācija: Ieguvumi no Latvijas dalības Eiropas Savienībā, Ārlietu ministrija
<https://www.mfa.gov.lv/arpolitika/eiropas-savieniba-arpolitika/sabiedribas-informesana-es-jautajumos/ieguvumi-no-latvijas-dalibas-eiropas-savieniba>

FILMA "OĻEGS"

<http://nkc.gov.lv/iepazisti-filmas/toposas-filmas/spelfilmas-toposas-filmas/olegs>

Levads

Filmas pamatā ir patiesos notikumos balstīts stāsts par cilvēka vēlmi pēc labākas dzīves un realitāti, ar ko viņš saskaras, un kā risina grūtības. Nodarbībās fokuss ir uz Eiropas Savienības brīvību drošu pielietošanu – kādi ir riski cilvēku brīvai kustībai, kādus pasākumus veikt, lai ceļošana un strādāšana būtu droša, kur meklēt palīdzību krīzes situācijās. Nodarbības ir saistītas ar visām Lisabonas līgumā definētajām Eiropas vērtībām: **cilvēka cieņa, brīvība, tiesiskums un cilvēktiesības.**

Par filmu

Patiesi dzīves stāsts par vīrieti – Oļegu, kas ir devies darba meklējumos uz Beļģiju, bet tur tiek izmantots. Oļegs ir krievu izcelsmes Latvijas nepilsonis, pēc profesijas miesnieks, kurš devies labākas dzīves meklējumos – strādāt gaļas kombinātā Beļģijā. Tomēr nepilsoņa statuss apgrūtina peļņas iespējas, Oļegs zaudē darbu, nonāk atkarībā no poļu viesstrādnieku mafijas un atpakaļ dzīvē savas dzīves bezdibē. Kad sasniegts viszemākais punkts, viņam tomēr pietiek spēka atsperties un celties augšup – psiholoģiskā spriedze spiež galveno varoni pieņemt lēmumu par bēgšanu, kas sākumā šķiet neiespējama. Filmas pamatā ir patiesos notikumos balstīts un uz spēcīga sociāla fona veidots cilvēcis stāsts par jauna vīrieša cerībām un sapņiem izcīnīt sev labāku dzīvi.

Filma "Oļegs" ir Latvijas filmu studijas "Tasse Film", Lietuvas, Francijas un Beļģijas kopražojums. Filma tapusi ar Nacionālā kino centra un Lietuvas Kino centra atbalstu, turklāt 2017. gada decembrī projekts saņēma līdzfinansējumu prestižajā Beļģijas filmu fondā "The Centre du Cinéma et de l'Audiovisuel", kur projekti līdzfinansējumam tiek iesniegti no visas pasaules.

Scenārija autors un režisors: Juris Kursietis

Lomās: Valentīns Novopoļskis (*Valentin Novopolskij*), Dāvids Ogrodniks (*Dawid Ogrodnik*), Anna Pročņaka (*Anna Próchniak*), Ādams Šiškovskis (*Adam Szyszkowski*), Guna Zariņa, Edgars Samītis un citi.

Filma "Oļegs" tika iekļauta prestižajā Kannu kinofestivāla programmā "*Director's Fortnight*", kur no gandrīz astoņiem tūkstošiem filmu konkursam izvēlētas 25 jaunu un daudzsološu režisoru lentes. Filma uzvarējusi divos Eiropas kinofestivālos – Briseles Starptautiskajā kinofestivālā "*National Grand Prix*" un Valletas kinofestivālā "*Best Narrative Feature Film Award*" (Mazo nāciju kino konkursā). Filma novērtēta arī kinofestivālā "*CinEast*" Luksemburgā, kur saņēma *Grand Prix*.

2019. gadā filma bija nominēta Lielā Kristapa balvai astoņās kategorijās, no kurām ieguva trīs: "Labākā pilnmetrāžas spēlfilma", "Labākais spēlfilmas operators" (Bogumils Godfrejovs) un "Labākais aktieris otrā plāna lomā" (Dāvids Ogrodņiks).

[\(https://www.lsm.lv/raksts/kultura/kino-foto-un-tv/kursiesa-filma-olegs-triumfe-divos-eiropas-kinofestivalos.a324966/\)](https://www.lsm.lv/raksts/kultura/kino-foto-un-tv/kursiesa-filma-olegs-triumfe-divos-eiropas-kinofestivalos.a324966/)

Temata apguves mērķis:

Mērķis ir izzināt Eiropas Savienības vienotā tirgus nodrošinātās četras pamatbrīvības (cilvēku, preču, pakalpojumu un kapitāla brīvu pārvietošanos ES) un to, kā droši doties gan ceļojumos, gan arī darba meklējumos citās ES dalībvalstīs. Tāpat arī – kā rīkoties krīzes situācijā (ja tajā esi nokļuvis pats vai nokļuvis kāds cits). Apzināt vienotā tirgus iespējas, kuras var izmantot arī Latvijas jaunieši.

Iepazīt informācijas vietnes, kurās meklēt papildu informāciju, lai veiksmīgi izmantotu savas Eiropas pilsoņu pamatbrīvības, kā droši doties ceļojumā, darba meklējumos un rīkoties krīzes situācijās.

Sasniedzamais rezultāts: skolēni zina par drošu ceļošanu un strādāšanu citās valstīs un zina, kur meklēt palīdzību, ja paši vai citi nokļuvuši krīzes situācijās.

UZDEVUMI PIRMS FILMAS

Uzdevums "ES vienotais tirgus"

Uzdevuma ilgums: 2 x 40 minūtes.

Uzdevuma mērķis: iepazīt Eiropas Savienības vienotā tirgus nodrošinātās četras pamatbrīvības, lai iegūtu izpratni par to, kā tās saistītas ar filmā atspoguļotajiem notikumiem.

Četras pamatbrīvības

- Vienotais tirgus ir viens no ES lielākajiem sasniegumiem. Tirdzniecības un brīvas konkurences ierobežojumi dalībvalstu starpā pakāpeniski ir atcelti, palīdzot paaugstināt dzīves līmeni.
- Vienotā tirgus pamats ir četras pamatbrīvības – personu brīva pārvietošanās, preču, pakalpojumu un kapitāla brīva aprīte.
- ES gadu gaitā ir ieviesusi vairākas politiskās nostādnes (transporta, konkurences u.c. jomās), kas palīdz nodrošināt, lai pēc iespējas vairāk uzņēmēju un patērētāju gūtu labumu no vienotā tirgus atvēršanas.
- Vienotais tirgus vēl nav kļuvis par vienotu ekonomiku – dažas nozares (īpaši vispārējās nozīmes pakalpojumus) vēl aizvien regulē dalībvalstu tiesību akti. Pakalpojumu sniegšanas brīvība labvēlīgi ietekmē un veicina saimniecisko darbību.
- Finanšu krīze, kas sākās 2008. gadā, lika ES izveidot Banku savienību ar stingrākiem noteikumiem attiecībā uz uzkrājumu aizsardzību un kopēju Eiropas banku uzraudzību.

Plašāka informācija par vienoto tirgu un četrām pamatbrīvībām:

a) Ieguvumi no Latvijas dalības Eiropas Savienībā: <https://www.mfa.gov.lv/arpolitika/eiropas-savieniba-arpolitika/sabiedribas-informesana-es-jautajumos/ieguvumi-no-latvijas-dalibas-eiropas-savieniba>;

b) Iekšējais tirgus: vispārīgi principi: <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/lv/sheet/33/ieksejais-tirgus-visparigi-principi>;

c) ES vienotajam tirgum – 25 gadi: <https://op.europa.eu/lv/publication-detail/-/publication/6ee5fa6b-95fd-11e8-8bc1-01aa75ed71a1/language-lv>.

Skolēni tiek sadalīti četrās komandās, un katra no tām iepazīst vienu no Eiropas Savienības četrām pamatbrīvībām, lasot par tām norādīto informāciju.

Sagatavot izdales materiālu 1 A4 lapu par katru brīvību.

Sagatavot 5–10 testa jautājumus par katru brīvību.

- a) Kas ir brīva personu kustība? Raksturojiet brīvu personu kustību.
- b) Ko nozīmē brīva preču kustība? Raksturojiet brīvu preču kustību.
- c) Ko nozīmē brīva kapitāla kustība? Raksturojiet brīvu kapitāla kustību.
- d) Kas ir brīva pakalpojumu kustība? Raksturojiet brīvu pakalpojumu kustību.

Uzdevums "Izproti terminus"

Uzdevuma ilgums: 40 minūtes.

Uzdevuma mērķis: iepazīties ar filmu pirms tās noskatīšanās un sagatavot skolēnus filmā atspoguļotajiem notikumiem.

1. Noskatīties filmas "Oļegs" treileri (https://youtu.be/hMiUFsN_8wk) un individuāli izlasīt internetā pieejamo informāciju par filmu un tās uzņemšanu.
2. Grupās vienoties par skaidrojumu šādiem terminiem un tos izskaidrot citiem skolēniem.

- Darba meklēšana

- Darba meklētājs

- Cilvēku tirdzniecība = mūsdienu/modernā verdzība

- *Lētais* darbaspēks

- Seksuālā izmantošana

- Piespiedu stāšanās fiktīvā laulībā

- Darbaspēka ekspluatācija

- Eiropols

Cilvēku tirdzniecība ir mūsdienu verdzības forma, kurā personas, visbiežāk sievietes un meitenes, ar varu, draudiem, spaidiem vai krāpšanu tiek izmantotas darbam, seksuālai ekspluatācijai un verdzības nolūkos. Cilvēku tirdzniecības galvenais mērķis ir personas ekspluatācija – parasti peļņas gūšanas nolūkos. Personas ekspluatācija nozīmē personas izmantošanu dažādiem nolūkiem. Tiek izdalīti šādi cilvēku tirdzniecības veidi – prostitūcija un citas seksuālās ekspluatācijas formas; piespiedu darbs vai pakalpojumi; verdzība un orgānu izņemšana (<http://www.cilvektirdznieciba.lv/lv/kas-ir->).

Uzdevums "Ceļo un strādā droši Eiropas Savienībā"

Uzdevuma ilgums: 40 minūtes.

Uzdevuma mērķis: uzzināt par drošu ceļošanu un darba meklēšanu citās ES valstīs, kā arī – kā rīkoties krīzes situācijā (ja tajā esi nokļuvis pats vai nokļuvis kāds cits).

1. Skolēni grupās iepazīstas ar Ārlietu ministrijas ieteikumiem par drošu ceļošanu (<https://www.mfa.gov.lv/konsulara-informacija/celo-drosi-2> un <https://www.delfi.lv/es-sargajam-kopa/muza-lieta-starp-bernu-un-jauno-maminu-arvalstu-cietuma-darbs-konsularaja-palidziba.d?id=51189191>) un citu papildus informācijas resursos esošo informāciju.
2. Skolēni uzzina par:
 - a) Ārlietu ministrijas Konsulārā departamenta tālruni (+371) 26337711 (diennakts dežūrtālrunis ārkārtas situācijām ārvalstīs);
 - b) uzticības tālruni cilvēku tirdzniecības mazināšanai (+371) 28612120 – zvanot uz šo tālruni, ikviens var saņemt informāciju par nepieciešamo rīcību konkrētajā situācijā un izmantot to kā vienu no resursiem, ja ir nepieciešama palīdzība cilvēku tirdzniecības gadījumos Latvijā vai ārvalstīs.
3. Skolēni mazās grupiņās (1–2 cilvēki) lejuplādē un iepazīstas ar aplikāciju "Ceļo droši" (<https://www.mfa.gov.lv/konsulara-informacija/aplikacija-celo-drosi>).

Uzdevums: veikt akciju skolā, pagastā, pilsētā un iepazīstināt ar šo aplikāciju pēc iespējas vairāk cilvēku, izskaidrot tās nepieciešamību un palīdzēt to viņiem instalēt telefonos. Tāpat arī – palīdzēt cilvēkiem telefonos saglabāt iepriekš minēto Ārlietu ministrijas Konsulārā departamenta tālruni nr. (+371) 26337711, uz kuru var zvanīt visu diennakti, ja ārvalstīs gadījusies ārkārtas situācija.

Pirms uzdevuma skolotājs ar skolēniem pārrunā drošības jautājumus (par pārvietošanos, komunikāciju ar svešiniekiem) un izspēlē vairākas situācijas katrā no skolēnu grupiņām, aicinot vismaz vienu reizi "nosimulēt" šo sarunu.

- Skolēnus sadala vairākās grupās, un grupai – iedalot, izvēloties, izlozējot tematu – ir jā sagatavo par šo tematu informācija, lai varētu to izklāstīt pārējiem skolēniem. Skolotājs paskaidro kritērijus, kuriem prezentācijai jāatbilst, to var veikt kopā ar svešvalodas skolotāju, uzdodot šo uzdevumu izpildīt kādā no svešvalodām, kuru mācās.

Tēma	Metode
Droša ceļošana	kā radio raidījumu (3–5 minūtes) Grupai vispirms jāiepazīstas ar radio raidījumu veidošanu. Jāizvēlas kāds no LR1 vai LR5 radio raidījumu formātiem un tas jāpiemēro.
Droša darba meklēšana	kā prezentāciju Grupai vispirms jānoformulē labas prezentācijas un labas prezentēšanas pamatnoteikumi (var izmantot Facebook lapu "Diena pēc").
Kā rīkoties, ja esi nonācis krīzes situācijā ārvalstīs	kā TV sižetu (3–5 minūtes)
Kā rīkoties, ja esi nozaudējis dokumentus un naudu	kā etīdi (3–5 minūtes)
Kas ir EVAK, kāpēc to vajag, + un –	izveidot infografiku
Programma "DiscoverEU"	kā 5 Instagram foto sēriju ierakstu Sagatavot 5 foto, kurus par šo programmu liktu Instagramā, iekļaujot pavadošo tekstu un <i>emoji</i>
Cilvēku tirdzniecības upuri Latvijā (izmantojot un pārbaudot internetā pieejamo informāciju)	prezentācija par cilvēku tirdzniecības upuriem Latvijā pēdējo 5 gadu laikā
Biežāk izmantotie draudi = likumu pārkāpumi pret cilvēku tirdzniecības upuriem (http://www.cilvektirdznieciba.lv/files/categories/ADSTRINGO%20vadlinijas%20LAT.pdf)	bilžu kolāža par katru no draudu veidiem
Eiropola un Latvijas Valsts policijas loma cilvēku tirdzniecības novēršanā	prezentācija ar piemēriem

Atgriezeniskās saites sniegšana katrai grupai. To dara gan pārējās grupas, gan arī skolotājs. Atgriezenisko saiti pirms tās sniegšanas ieteicams sagatavot rakstiski, lai tā būtu konkrēti formulēta, piemēram, var izmantot 3P tehniku – paslavē, piedāvā, pajautā.

UZDEVUMI PĒC FILMAS

Uzdevums "Pārdomas pēc filmas"

Uzdevuma ilgums: 20 minūtes.

Uzdevuma mērķis: aktualizēt iepriekš iepazītos terminus.

Pārrunāt:

- Kurās filmas epizodēs iepriekš iepazītie termini bija redzami un kā tas izpaudās?
- Kā tu rīkotos Oļega vietā?
- Kādus draudus izmantoja Andžejs pret Oļegu, lai viņš nedotos prom?
- Kādus vēl draudu veidus varat izdomāt, atrast?
- Ko ņemt vērā, ceļojot uz citām valstīm?
- Ko ņemt vērā, pirms doties strādāt uz citu valsti?

Uzdevums: simulācijas spēle "The Human Game"

Uzdevuma ilgums: 80 minūtes (iekļaujot atgriezenisko saiti un atziņu pārrunāšanu).

Uzdevuma mērķis: simulācijas spēle balstīta uz spēles "Mafija pret parlamentu" nosacījumiem. Spēles mērķis ir sniegt dalībniekiem izpratni par nelegālo nodarbinātību un tās radītajām sekām.

Simulācijas spēles laikā dalībnieki:

- a) gūs lielāku izpratni par nelegālo nodarbinātību un tās sekām;
- b) attīstīs saziņas un argumentācijas prasmes.

Spēle pieejama:

http://www.cilvektirdznieciba.lv/uploads/files/the_human_game_lv_apskate.pdf

https://www.cbss.org/wp-content/uploads/2012/11/THE_HUMAN_GAME_LV.pdf

Uzdevums: simulācijas spēle (angļu valodā) "Kopiena par pārmaiņām"

Uzdevuma ilgums: 120–150 minūtes.

Uzdevuma mērķis: simulācijas spēles mērķis ir sniegt dalībniekiem lielāku izpratni par cilvēku tirdzniecības jautājumu mazpilsētas kontekstā un palīdzēt dalībniekiem gūt izpratni un attīstīt prasmes, lai efektīvi risinātu cilvēku tirdzniecības jautājumus.

Simulācijas spēles laikā dalībnieki:

- a) gūs lielāku izpratni par globālu problēmu – cilvēku tirdzniecību;
- b) attīstīs izpratni par vietējo kopienā, īpašu uzmanību pievēršot dažādu sociālo grupu pastāvēšanai un to interesēm;
- c) uzlabos saziņas un prezentācijas prasmes;
- d) mācīsies, kā panākt kompromisu, sadarboties un rast vienprātību.

Spēle pieejama:

"Community for Change (C4C)"

A Simulation for Youth and Adult Education on Human Trafficking Prevention

https://www.salto-youth.net/downloads/toolbox_tool_download-file-1326/SimGame%20-%20Community%20for%20Change.pdf

Papildu informācija

Droša ceļošana un droša darba meklēšana

<https://www.mfa.gov.lv/konsulara-informacija/celo-drosi-2>

<http://www.nva.gov.lv/eures/index.php?cid=7&mid=87>

https://europa.eu/youreurope/citizens/work/index_lv.htm

https://europa.eu/euandme/passion/work-and-live-abroad_lv

http://www.nva.gov.lv/eures/docs/22_5b14ff33b602e6.00691773.pdf

<https://www.facebook.com/pg/cilvektirdznieciba.lv>

<https://www.facebook.com/celodrosi>

https://europa.eu/euandme/frontpage_en

Pārbaudi savas zināšanas testā "Ceļo droši"

<https://www.celodrosi.eu/lv>

Ceļošana Eiropas Savienībā

https://europa.eu/youreurope/citizens/travel/index_lv.htm

Eiropas Savienības vienotais tirgus – pamatinformācija

https://europa.eu/european-union/topics/single-market_lv

Solvit.eu

https://ec.europa.eu/solvit/index_lv.htm

Pamatinformācija par pārvietošanās brīvību ES

<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=457&langId=lv>

<http://www.europarl.europa.eu/factsheets/lv/sheet/147/free-movement-of-persons>

Padomi Eiropas pilsoņiem pamatbrīvību izmantošanai

https://europa.eu/youreurope/citizens/index_lv.htm

Eiropas veselības apdrošināšanas karte

<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=559&langId=lv>

https://europa.eu/euandme/passion/medical-treatment_lv

<http://www.vmnvd.gov.lv/lv/nvd-pakalpojumi/456-evak-karte>

Programma "DiscoverEU"

https://europa.eu/youth/discovereu_lv

Apraksts par Šengenas zonu un tās aktualitātēm

<http://www.europarl.europa.eu/news/lv/headlines/security/20180216STO98008/sengenas-zona-eiropas-bezrobezu-teritorijas-paplasinasana>

Cilvēku tirdzniecība

"Verdzība 21. gadsimtā – starptautiska problēma, kas skar katru suverēnu valsti", 07.12.2018.,
autore: Kitija Banele

<https://www.lsm.lv/raksts/zinas/zinu-analize/verdziba-21nbspgadsimta-starptautiska-problema-kas-skar-katru-suverenu-valsti.a302053/>

"Cilvēktirdzniecība var skart jebkuru. Riski jāvērtē kritiski.", 04.04.2019., autore: Linda Balode

<https://lvportals.lv/norises/303203-cilvektirdznieciba-var-skart-jebkuru-riski-javerte-kritiski-2019>

<http://www.cilvektirdznieciba.lv>

<http://www.cilvektirdznieciba.lv/files/categories/ADSTRINGO%20vadlinijas%20LAT.pdf>

<http://www.marta.lv/marta-darbiba/cilveku-tirdznieciba>

<https://patverums-dm.lv/lv/cilveku-tirdznieciba>

Noderīgi video

"**NeStāstāmie stāsti**" (biedrība Centrs "MARTA"), 2016.

Latvijā uzņemta dokumentāla filma, kuras varoņi paši stāsta pieredzēto, kļūstot par cilvēku tirdzniecības upuriem gan Latvijā, gan ārzemēs. Pieci patiesi stāsti, kuri atklāj cilvēku tirdzniecības būtību un mehānismu – vervēšanu, pārvešanu, nodošanu, izmantošanu.

Filma tapusi Resursu centra sievietēm "Marta" projekta "Esi uzmanīgs – cilvēku tirdzniecība Latvijā" ietvaros. Projektu administrē Sabiedrības integrācijas fonds (SIF), un tas tiek īstenots ar Eiropas Savienības un Latvijas valsts finansiālu atbalstu.

<https://youtu.be/FAMjoAj44FY>

"Pret cilvēktirdzniecību"

Valsts informatīvais video resurss par cilvēktirdzniecības mazināšanas tēmu un aktualitātēm Latvijā no 2013. gada. 14 video īsfilmas par dažādām ar cilvēku tirdzniecību saistītām tēmām.

https://www.youtube.com/playlist?list=PL7QjSHNxLdw_6udJ8F9V7SybfZ-qt7y_b

Par filmu "Oļegs"

Režisors Juris Kursietis sāk uzņemt jaunus spēlfilmu, 11.01.2017.

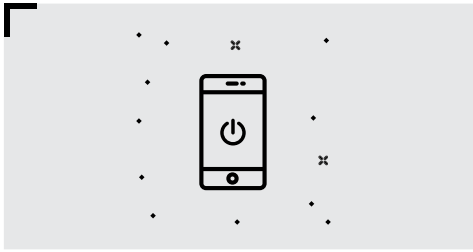
<http://nkc.gov.lv/aktualitates/rezisors-juris-kursietis-sak-uznemt-jaunu-spelfilmu>

Pie skatītājiem ierodas filma par mūsdienu verdzību "Oļegs", 01.10.2019.

<https://www.lsm.lv/raksts/kultura/kino-foto-un-tv/pie-skatitajiem-ierodas-filma-par-musdienu-verdzibu-olegs.a333720>

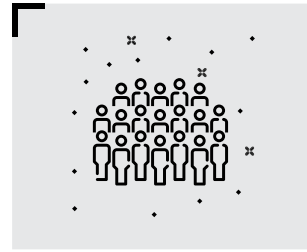
Jura Kursieša filma "Oļegs" ielauzies Francijas kino tirgū, 25.10.2019.

<https://www.lsm.lv/raksts/kultura/kino-foto-un-tv/jura-kursiesa-filma-olegs-ielauzies-francijas-kino-tirgu.a336285>

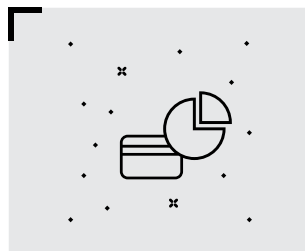
Tikai 12 %

Tik cilvēku kopš 2017. gada jūnija izslēdz savus mobilos tālruņus un tos neizmanto ceļošanas laikā ES.

18 %

Par tik ir palielinājies interneta lietotāju izdarīto tiešsaistes pirkumu skaits laikā no 2007. līdz 2017. gadam.

Nekādu komisijas maksu

ES veikali un tirgotāji nedrīkst piemērot papildmaksu pirkumiem, kas veikti ar kredītkarti vai debetkarti.

Izmantotās publikācijas un ilustrācijas:

- Bortini, P., & López, M. Á. G. (2017). T-kit European citizenship in youth work. Strasbourg: Council of Europe and European Commission. Retrieved from: <https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/t-kit-7-under-construction...citizenship-youth-and-europe>
- Eiropas Komisija. (2019). Es & ES. Luksemburga: Eiropas Savienības Publikāciju birojs; doi: 10.2775/843794. Izgūts no: <https://op.europa.eu/lv/publication-detail/-/publication/955ebbf-4366-11ea-b81b-01aa75ed71a1>
- Eiropas Komisija. (2019). 12 jautājumi par Eiropu. Luksemburga: Eiropas Savienības Publikāciju birojs; doi: 10.2775/751971. Izgūts no: <https://op.europa.eu/lv/publication-detail/-/publication/a5ba73c6-3c6a-11e8-b5fe-01aa75ed71a1/language-lv/format-PDF/source-110910480>
- Eiropas Komisija. (2015). Eiropa. Izglītojošs izdevums jauniešiem. Luksemburga: Eiropas Savienības Publikāciju birojs; doi: 10.2775/26823. Izgūts no: <https://op.europa.eu/lv/publication-detail/-/publication/035ca288-88e9-43b5-848b-4c5281ebf1d0/language-lv/format-PDF/source-110910512>
- Eiropas Komisija. (2019). Eiropas Savienība. Kas ir ES, un ko tā dara. Luksemburga: Eiropas Savienības Publikāciju birojs; doi: 10.2775/138015. Izgūts no: <https://op.europa.eu/lv/publication-detail/-/publication/9ab2da22-14da-11ea-8c1f-01aa75ed71a1>
- Eiropas Komisija. (2018). #EUandME rokasgrāmata. Uzzini, ko ES dara tavā labā. Luksemburga: Eiropas Komisijas Komunikācijas ģenerāldirektorāts. Izgūts no: https://europa.eu/euandme/frontpage_lv
- Eiropas Parlaments. (2019, 1. decembris). Pieci fakti par Eiropas Savienības Pamattiesību hartu. Izgūts no: <https://www.europarl.europa.eu/news/lv/headlines/society/20191115STO66607/pieci-fakti-par-eiropas-savienibas-pamattiesibu-hartu>
- López, M. Á. G., Karsten, A., Merry, P., Ohana, Y., & Straker, A. (2003). Under Construction. Citizenship, Youth and Europe. T-kit on European Citizenship. Strasbourg: Council of Europe and European Commission. Retrieved from: <https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/47261290/tkit7.pdf/2efa6051-93c3-4ddf-8b59-36363f131069>
- Polatside, V., & Stabiņa, L. (2014). Vadlīnijas darbaņēmēju migrantu ļaunprātīgas pieņemšanas darbā, ekspluatācijas un tirdzniecības novēršanai Baltijas jūras reģionā – saīsinātā versija. Baltijas jūras valstu padomes sekretariāts/ADSTRINGO. Izgūts no: <http://www.cilvektirdznieciba.lv/files/categories/ADSTRINGO%20vadlinijas%20LAT.pdf>
- Sandu, O. N., & Lyamouri-Baijja, N. (2018). T-Kit 4 Intercultural learning (2nd ed.). Strasbourg: Council of Europe and European Commission. Retrieved from: <https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/t-kit-4-intercultural-learning>

Europa

Informācija par ES visās 24 oficiālajās ES valodās:

<http://europa.eu>

#EUandME

Kampaņa jauniešiem par Eiropas Savienības iespējām:

http://europa.eu/euandme/frontpage_lv

Interaktīva publikācija #EUandME par to, kā tika izveidota Eiropas Savienība, kādas ir mūsu kopīgās vērtības, kurš ko dara Eiropas Savienībā un kā tas viss skar tavu ikdienas dzīvi:

<https://op.europa.eu/webpub/com/eu-and-me/lv/index.html>

Mācību stūrītis

Bērniem un jauniešiem domātas spēles un viktorīnas par Eiropu. Mācību materiāli par ES un tās darbību:

http://europa.eu/learning-corner/home_lv

Eiropas Savienība. Kas ir ES, un ko tā dara

Ceļvedis par Eiropas Savienību un tās darbu:

<https://op.europa.eu/webpub/com/eu-what-it-is/en/index.html>

Eiropas Savienības vēsture

Informācija un videoklipi par ES vēsturi, tostarp tās dibinātājiem:

http://europa.eu/european-union/about-eu/history_lv

Eiropas Savienības prezentācija

Slaidi par Eiropas Savienības institūcijām, vēsturi, simboliem, politikām u.c.:

https://europa.eu/european-union/documents-publications/slide-presentations_en

Eiropas Jaunatnes portāls

Informācija par izglītību, darbu, ceļošanu un daudzām citām iespējām Eiropā un atsevišķās valstīs:

http://europa.eu/youth/eu_lv

ES tavā valstī

ES informācijas centri visā Eiropā. Tu vari uzdot jautājumus pa bezmaksas tālruni (+800 67891011) vai e-pastu vai arī apmeklēt tev tuvumā esošu centru:

http://europa.eu/european-union/contact_lv

Tava Eiropa

Palīdzība un padomi ES pilsoņiem un viņu ģimenēm:

http://europa.eu/youreurope/citizens/index_lv.htm

ES grāmatnīca (EU Bookshop)

Interneta grāmatnīca, kurā ir 110 000 dažādu izdevumu, 235 000 PDF dokumentu un e-grāmatas 24 oficiālajās ES valodās:

<https://op.europa.eu/lv/web/general-publications/publications>

Eiropas Savienības māja

Eiropas Parlamenta biroja un Eiropas Komisijas pārstāvniecības kopīgi veidots Informācijas centrs, kas sniedz informāciju par Eiropas Savienību Latvijā:

<http://esmaja.lv>

ES informācijas centri

Europe Direct informācijas centri visā Latvijā:

http://ec.europa.eu/latvia/services/contact-points_lv

